

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrlometodějská teologická fakulta

Katedra křesťanské sociální práce

Obor: Mezinárodní humanitární a sociální práce

Markéta Lančová

Rozvoj občanské společnosti v Karenském státě (Barma/Myanmar)

Role nevládních organizací

Diplomová práce

vedoucí práce: Ing. Mgr. Květoslava Princová, Ph.D.

2013

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a že jsem všechny použité informační zdroje uvedla v seznamu literatury.

Markéta Lančová

V Olomouci, 18. 4. 2013

Poděkování:

Ráda bych poděkovala paní doktorce Květoslavě Princové za její podporu a inspiraci při psaní práce i v průběhu celého studia, svým kolegům a přátelům z české i barmské kanceláře za projevenou důvěru, se kterou mi umožnili zabývat se tímto tématem a přímo se podílet na realizaci projektů, které v tomto kontextu považuji za smysluplné, všem respondentům za ochotu, trpělivost a důvěru, se kterou i přes značnou citlivost tématu odpovídali na mé otázky, Miroslavu Nožinovi za podnětné diskuze a zpětnou vazbu při vytváření struktury této práce a nakonec i mé rodině za bezpodmínečnou podporu a lásku, se kterou mě provázejí při studiu, práci i v osobním životě.

Obsah:

Abstrakt	1
Abstract:	2
1 Úvod.....	3
1.1 Uvedení do problematiky a její zasazení do kontextu mezinárodní sociální a humanitární práce	3
1.2 Cíl práce.....	4
1.3 Povaha a struktura práce.....	5
2 Teoretická část.....	5
2.1. Koncept občanské společnosti	6
2.1.1 Definice konceptu	6
2.1.2. Občanská společnost a stát.....	8
2.1.3 Funkce v období demokratické transformace	10
2. 1. 4 Nevládní organizace a občanská společnost	11
2.1.4.1 Demokracie uvnitř nevládních organizací.....	11
2.1.4.2 Nadnárodní občanská společnost	12
2.1.5 Dilemata mezinárodní podpory	12
3 Výzkumná část	15
3.1 Cíl výzkumu výzkumná otázka	15
3.1.2 Popis použitých metod – Metodologie.....	16
3.1.2.1 Analýza materiálů a dosavadních výzkumů.....	16
3.1.2.2. Pozorování a rozhovory	16
3.1.2.3. Expertní dotazník	18
3.1.3 Způsob zpracování dat	20
3.2 Současný vývoj v Barmě – nový prostor pro občanskou společnost	21
3.2.1 Znovuobjevení místní občanské společnosti.....	21

3.2.2	Jádro občanské společnosti v Barmě.....	23
3.2.3	Evidence a registrace organizací občanské společnosti	25
3.2.4	Specifická situace v oblasti etnických menšin	28
3.3	Občanská společnost v Karenském státě/ karenská občanská společnost.....	29
3.3.1	Kontext problematiky karenské společnosti.....	29
3.3.2	Aktéři karenské občanské společnosti.....	32
3.3.2.1	Faith – based jádro občanské společnosti uvnitř Karenského státu	33
3.3.2.2	Ženské organizace a sdružení.....	35
3.3.3.3	Vzdělávací a kulturní iniciativy	36
3.3.2.4	Exilová občanská společnost a přeshraniční skupiny, organizace sídlící v Thajsku....	37
3.3.3	Postavení a funkce aktérů místní občanské společnosti na cestě k demokracii	40
3.3.3.1	Poskytování pomoci, podpora přístupu k sociální spravedlnosti, naplnění lidských práv na důstojný život	40
3.3.3.2	Zlepšení/prohloubení možností politické participace	41
3.3.3.3	Reprezentace marginalizovaných komunit	41
3.3.3.4	Kontrola státní moci, „watch dog“, „advocacy“	41
3.3.3.5	Podpora inkluzivních a demokratizačních rozvojových procesů, komunikace zájmů komunit s místními autoritami, politiky.....	42
3.3.3.6	Budování kapacit politických aktérů, podpora mírových procesů a aktivit a podpora demokratických voleb, aj.	42
3.4.	Dopady externí podpory.....	43
3.4.1.	Posílení konfliktu, problematika podpory etnicky vymezené občanské společnosti	43
3.4.2	Nadřazenost mezinárodních organizací, nerovné partnerství.....	45
3.4.2.1	Západní koncept vs. místní realita.....	46
3.4.2.2	Nedostatečné propojení programů zahraniční rozvojové spolupráce a podpory občanské společnosti	47

3.4.3 Nutnost přizpůsobování se požadavkům mezinárodních aktérů – narušení místních struktur občanské společnosti.....	49
3.4.3.1 Tlak na oblast činnosti.....	49
3.4.3.2 Tlak na profesionalizaci činnosti.....	50
3.4.4.1 Marginalizace jiných aktérů	52
3.5 Diskuze.....	53
4. Závěr.....	55
4.1 Propojení teorie a praxe.....	55
4.2 Pohled autorky.....	58
Seznam zkratk	59
Použitá literatura	61
Seznam příloh.....	65

Abstrakt

Občanská společnost je často spojována s očekáváním pozitivního přispění k demokratickému fungování společnosti a státu, proto bývá programově podporována mezinárodními aktéry, a to zvláště v bývalých totalitních zemích. Jedním z takových případů je i Barma, která prochází dynamickou transformací ze silně autoritářského režimu směrem k demokracii. V zemi, která v ještě v roce 2008 odepřela přístup mezinárodním humanitárním organizacím po katastrofě, kterou způsobil cyklón Nargis, jich dnes působí více než padesát. Místní společnost se ale stále potýká s mnoha problémy, zvláště pak v případě území etnických menšin, kde po dlouhá desetiletí probíhal ozbrojený konflikt. Výzkumná část této práce se zaměřuje na Karenský stát, na jehož příkladě prozkoumává, jaké charakteristiky a funkce tamější občanská společnost skutečně nese a obrací pozornost k možným rizikovým dopadům vzrůstající mezinárodní podpory na místní společnost. Použité metody kombinují zejména studium literatury a její následnou analýzu, rozhovory se zástupci karenských i mezinárodních nevládních organizací, dotazníky a rozhovory s experty v oblasti barmské občanské společnosti. Z výzkumu vyplývá, že místní občanská společnost je velmi aktivní a rozmanitá a má potenciál posílit společenské základy demokracie. Možná rizika spočívají převážně v nadřazeném postavení mezinárodních aktérů, tlaku jejich hodnot a pravidel, které mohou v důsledku vést až k proměně charakteru místní občanské společnosti a narušení místních struktur. K pozitivnímu rozvoji občanské společnosti ale může významně přispět podpora malých komunitních projektů, které jsou dostatečně svobodné a otevřené, aby mohly být skutečně realizovány přímo místními iniciativami. Taková cesta však primárně nesměřuje k programovým demokratickým reformám a růstu ekonomické prosperity, nýbrž spíše k dlouhodobému procesu rozvíjení dovedností, hodnot a postojů k přijetí zodpovědnosti za vytváření světa, kde mají všichni lidé možnost žít důstojný život.

Abstract:

Civil society is often associated with the expectation of a positive contribution to the democratic functioning of society and the state, and therefore is programmatically supported by international actors, particularly in the case of former totalitarian countries. One such example is Burma, which is currently undergoing a dynamic transformation from a highly authoritarian regime towards democracy. In the country that still in 2008 refused access to international humanitarian organizations, after the disaster caused by cyclone Nargis, has now more than fifty of them.

Local society still faces many problems, especially in the case of ethnic minorities that have been suffering from armed conflict for decades. The research focuses particularly on the Karen State, exploring what characteristics and functions the local civil society actually bears on; and draws attention to possible hazardous impacts of growing international support. The methods used combine particularly the study of literature and its subsequent analysis; interviews with representatives of Karen and international non-governmental organizations; as well as questionnaires and interviews with experts in the field of Burmese civil society. Research suggests that local civil society is very active and diverse and has the potential to strengthen the social foundations of democracy. Possible risks lie mainly in the superiority of international actors and in the pressure of their values and rules, which may result into a change of character of local civil society and the consequent disruption of local structures to support small community projects. As these are sufficiently free and open, they can actually be implemented directly by local initiatives, and significantly contribute to the positive development of civil society. This path, however, is not directed primarily to the program of democratic reforms and the growth of economic prosperity, but it represents rather a long-term process of developing skills, values and attitudes to take responsibility for creating a world where all people have the opportunity to live a life in dignity.

1 Úvod

1.1 Uvedení do problematiky a její zasazení do kontextu mezinárodní sociální a humanitární práce

Prostřednictvím sdělovacích prostředků jsme v poslední době čím dál více informováni o aktuálních změnách v Barmě,¹ v zemi, která prochází neočekávanou transformací ze silně autoritářského režimu směrem k demokracii. Mezinárodní komunita projevuje snahu tento proces podpořit a nezameškat tak příležitost, jako tomu bylo v roce 2007 při tzv. Šafránové revoluci, kdy byl zmobilizovaný národ znovu potlačen vojenskou juntou. Do země přijíždějí na návštěvy světoví politici, ruší se mezinárodní sankce, země se otevírá zahraničním investicím, Barma bude v roce 2014 předsedat ASEANu, v roce 2015 budou nové volby, ke kterým se upínají mnohé naděje na skutečnou demokratickou Barmu.² Místní společnost se ale potýká s mnoha problémy, a jedním z nichž je nestabilní situace etnického konfliktu v oblastech, kde byla po dlouhou dobu diskriminována významná část populace země etnických menšin jednou z nichž je i Karenský stát. V zemi, která v ještě v roce 2008 odepřela přístup mezinárodním humanitárním organizacím po katastrofě, kterou způsobil cyklón Nargis, jich dnes působí více než padesát³ Mnohé z nich se kromě projektů humanitární pomoci a rozvojové spolupráce zaměřují na tzv. lidskoprávní projekty. Snaží se podpořit místní obyvatele na cestě k demokracii prostřednictvím podpory místní občanské společnosti a přispět tak k udržitelnosti demokratizačních procesů. Realizace takových projektů probíhá jak na národní úrovni, tak na úrovni komunit.⁴

Obor mého studia, Mezinárodní sociální a humanitární práce, vychází z přesvědčení, že při realizaci jakékoli zahraniční podpory je základem smíření a mobilizace solidarity v místních komunitách a společenstvích.⁵ Oblast Karenského státu, který nese následky dlouhodobého etnického konfliktu, je dlouhodobě marginalizovaná a extrémně zranitelná. Z perspektivy mezinárodní sociální práce je podpora místní občanské společnosti posilováním participace, občanského zapojení a vlastnictví rozvojových procesů místní společnosti. Z hlediska etiky

¹ Použitím původního názvu země Barma, namísto současného oficiálního názvu Svazová republika Myanmar, nevyjadřují žádné politické přesvědčení, ale pouze se přizpůsobují častějšímu českému jazykovému úzu. Více k problematice názvu (Lintner, 2012).

² Více viz Burma at crossroads, 2012.

³ Directory of International Non-Governmental Organizations in Myanmar [online]. Yangon: Local Resource Centrum, 2012.

⁴ „Mnoho programů mezinárodní pomoci a spolupráce se zabývá problematikou prosazování lidských práv. Realizace těchto programů na úrovni komunit je daleko snazší než na úrovni států a velkých celků, kde se není možno vyhnout politizaci této problematiky. (Princová, 2011, s. 39).

⁵ Z materiálu Myšlenková východiska oboru, Humanitární práce. 2013

zahraniční pomoci je však rovněž důležité pečlivě zvažovat dopady externí intervence v takto citlivé oblasti.⁶ Práce reflektuje podporu rozvoje občanské společnosti v Karenském státě z pozice základní hodnoty upevněné při studiu - že respekt ke svobodě každého člověka i celých komunit je nadřazený nad programové strategie mezinárodních aktérů (Princová, 2011, s.15). Podtitul – role nevládních organizací – pak odkazuje ke dvěma aspektům – roli místních nevládních organizací jako specifického aktéra uvnitř občanské společnosti v období demokratické transformace a roli mezinárodních nevládních organizací při podpoře občanské společnosti.

1.2 Cíl práce

Cílem předložené práce bylo zjistit, jakou roli občanská společnost teoreticky hraje v období transformace, a na základě provedeného kvalitativního výzkumu ověřit, zda jsou tyto teoretické přístupy aplikovatelné i na občanskou společnost v jihovýchodní Barmě. Zároveň se pokouším představit, jakou pozici mají v občanské společnosti nevládní organizace, a především to, jaké dopady může mít vzrůstající mezinárodní podpora na místní společnost.

I když se téma předložené práce dotýká celé Barmy, ve svém výzkumu se zaměřuji na specifickou územní oblast Karenského státu, neboť právě zde mám příležitost podílet se na realizaci projektů podpory občanské společnosti a místní prostředí a aktéry znám mnohem lépe, než jiné oblasti Barmy.⁷ Mým pracovním působením je také vymezen časový rámec práce, který zachycuje aktuální situaci v průběhu posledních dvou let (2011 –2013), tedy klima občanského sektoru karenské společnosti v prvních letech cesty k demokracii. Práce nicméně nemá ambice vysvětlovat historické souvislosti ani komplexně zmapovat současný stav, neboť to by nebylo vzhledem k možnému rozsahu práce realistické. Situace v této oblasti se navíc velmi dynamicky mění, již v řádu jednotlivých let může být výzkumem získaná data zastaralá. Samotný cíl se odvíjí od toho, co sama na základě své zkušenosti s realizací tohoto typu projektů vnímám za užitečné pro čtenáře této práce, kterými jsou zamýšleni zástupci českých nevládních organizací, kteří realizují či zvažují své v působení v této oblasti. Podpora občanské společnosti je totiž jednou z hlavních tematických priorit

6 V tématu se spojují poznatky nabyté v rámci studia v předmětech: Conflict Resolution, Migration, Refugees, Civil Society, New Approaches in Humanitarian Assistance I a II , teoretické zázemí pro tvorbu výzkumné práce mi poskytl kurz Metodologie výzkumu.

7 Organizace, v níž v současnosti působím, realizuje lidskoprávní projekty v Karenském státě od roku 2010. V současném projektu (2012 – 2013) působí v roli facilitátora, který vytváří prostor pro dialog mezi jednotlivými aktéry karenské občanské společnosti a zároveň se v rámci otevírající se diskuze snaží o podporu participace místních mladých lidí.

transformační politiky České republiky, která je realizována mnoha českými organizacemi v rámci programu Transformační spolupráce.⁸ Barma je v posledních letech pravidelně na seznamu podporovaných zemí a prioritně jsou podporovány oblasti etnických menšin, z nichž jednou je právě Karenský stát. V českém jazykovém prostředí však na toto téma prakticky neexistují žádné publikace, zahraničních zdrojů je však na druhou stranu poměrně velké množství a zorientovat se v nich vyžaduje velké množství času, kterého často pracovníci nevládních organizací nemají nadbytek.

Pokud tato práce přispěje k lepšímu pochopení kontextu projektů podporujících občanskou společnost v transformačním období, nastíní rozmanitost občanské společnosti v Barmě a zároveň poskytne našim nevládním organizacím náměty k zamyšlení nad minimalizací možných negativních dopadů jejich působení, pak dojde naplnění svého záměru.

1.3 Povaha a struktura práce

Povaha textu se odvíjí od vytyčeného cíle. Vzhledem k tomu, že téma je čerstvé, dynamicky se rozvíjí a v českém jazykovém prostředí k němu neexistují v podstatě žádné zdroje, má práce od základu deskriptivní charakter. Práce je rozdělena na dvě části. Teoretická část, se věnuje obecně konceptu občanské společnosti a její pozici a funkci v období demokratické transformace v souvislosti se specifickým postavením místních i mezinárodních nevládních organizací, jako významných aktérů a zároveň podporovatelů občanské společnosti. Narážím zde na to, že občanská společnost je vnímána často jako normativní koncept, spojovaný s pozitivními hodnotami pro rozvoj demokracie, a proto je i její programové posilování ze zahraničí, zvláště v případě bývalých totalitních zemí, často vnímáno jako obecně dobrý akt. Právě proto výzkumná část na příkladu oblasti Karenského státu v Barmě charakterizuje místní občanskou společnost, její postavení a funkce a obrací pozornost k možným rizikovým dopadům její mezinárodní podpory. Metody, které jsem pro dosažení vytyčeného cíle použila, byly zejména studium literatury a její následná analýza, rozhovory se zástupci karenských i mezinárodních nevládních organizací, dotazníky a rozhovory s experty v oblasti barské občanské společnosti a interpretace těchto výzkumných dat. Většina použitých textů a literatury je v anglickém jazyce.

2 Teoretická část

⁸ Program transformační spolupráce. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2010.

2.1. Koncept občanské společnosti

Existuje mnoho definic konceptu občanské společnosti, avšak základem, na kterém se povětšinou shodují, je to, že občanská společnost je oblast mezi rodinou a státem. Vymezení konkrétních aktérů a funkcí se pak již liší autor od autora. Pro účely je však spíše než samotná deskriptivní definice zajímavější aspekt, že s pojmem občanská společnost se již na teoretické rovině často pojí určité hodnoty a očekávání (Müller, 2003, s. 608). Jsou mu přisuzovány pozitivní konotace charakteru – je to něco zdravého, důležitého pro demokracii, a naopak, když je občanská společnost slabá, hrozí nebezpečí spojená s nedemokratickým vládnutím.

V rámci této teoretické části se snažím problematizovat vnímání občanské společnosti jako normativní pojem, zvláště v kontextu jejího programového posilování jakožto strategie mezinárodních nevládních organizací.

2.1.1 Definice konceptu

Občanská společnost je nevyhnutelně velmi rozmanitý a pluralistický koncept. Většina autorů při definování tohoto konceptu odkazuje k dobrovolným, autonomním asociacím/spolkům a sítím, které se nachází v oblasti mezi rodinou a státem a zabývají se veřejnými zájmy, definice vyjímají parochiální i ekonomickou sféru a politickou společnost. Jeden ze současných předních odborníků v oblasti studia demokracie, Larry Diamond, úžeji definuje občanskou společnost jako sféru organizovaného společenského života, která je otevřená, dobrovolná a autonomní – to znamená, že se sama se tvoří a alespoň částečně sebe sama podporuje, je nezávislá na státu a vázána právním řádem či sdílenými pravidly. Při vymezení občanské společnosti od společnosti obecně se však již uchyluje k hodnotovým charakteristikám, kdy v občanské společnosti podle něj občané jednají kolektivně, aby vyjádřili své zájmy, preference a nápady, dosáhli společných cílů a kladli požadavky na stát, usilovali o zlepšování jeho struktury a fungování a vyžadovali odpovědnost státních úředníků. Jako hlavní charakteristiky označuje 1) zájem o veřejné cíle více než o privátní 2) to že se občanská společnost vztahuje se ke státu, ale neusiluje o získání žádné pozice ve vládnutí 3) a zahrnuje pluralitu a rozmanitost. S náznakem porozumění kritice liberalistického přístupu zároveň upozorňuje, že se občanská společnost rozhodně nesnaží reprezentovat komplexní zájmy společnosti, neboť různé skupiny reprezentují různé aspekty veřejných zájmů. Občanská společnost je podle něj širokou sférou organizací: ekonomických (obchodní asociace a sítě) kulturních (náboženské, etnické, komunitní organizace, které chrání práva, hodnoty, víru, symboly;) informačních a vzdělávacích, zájmových (profesní skupiny, veteráni, senioři). Dále k nim pak řadí také organizace rozvojové (organizace, které individuální zdroje a kapacity

směřují ke zlepšení kvality života celé komunity), tzv. „issue oriented“ zájmové skupiny (environmentální hnutí, ochrana spotřebitelů, ženská práva, etnická práva, postižení, oběti diskriminace); občanské organizace (skupiny usilující o zlepšení politického systému – lidská práva, vzdělávání voličů, mobilizace, monitoring voleb, odhalování korupce,..). Občanská společnost podle něj také zahrnuje proud informací a myšlenek – nezávislá média, autonomní kulturní a intelektuální aktivity, univerzity, think-tanky, nakladatelství, divadla, filmaře a jiné umělecké sítě. Zároveň Diamond upozorňuje na fakt, že mnohé organizace mají více cílů, z nichž některé je mohou posouvat na pole občanské společnosti, přestože by tam ze své podstaty neměly patřit⁹ (Diamond,1999, s. 220 – 223).

Pokud se ale chceme udržet definice v přísně deskriptivním rámci, můžeme se opřít raději o Thompsonovo vymezení občanské společnosti, jakožto souhrnu strategických skupin pohybujících se na poli mezi státem a trhem. Tyto skupiny mají podle něj velmi různorodou agendu a častěji namísto spolupráce a koordinace ve společný obecný prospěch spíše soutěží o místo a vliv ve společnosti (Thompson, 2012, s. 4). Někteří aktéři mohou mít snahu působit na vládní politiku, ale jiní se zabývají jen svými autonomními zájmy (Mercer, 2002, s.11).

Problematickou skupinou jsou podle Thomsona zvláště etno-náboženské skupiny, které nemají často rovné podmínky, což porušuje základní principy nevládních organizací – otevřené, sekulární a nediskriminační kritéria členství. Posilovány jsou zde především vazby uvnitř těchto skupin a často podle něj spíše podněcují netoleranci, než aby hasily nenávisť (Thompson, 2012, s. 7).

Specifickou skupinou, která je z principu z konceptu občanské společnosti vylučována, jsou politické strany, neboť jsou chápány jako aktéři na straně státu a předpokládá, že cílí primárně na získání státní moci či dobré pozice pro prosazování svých zájmů. Politické strany však mohou plnit funkci jakéhosi převodového mechanismu mezi občanskou společností a státem (Müller, 2003, s. 611-612). O vztahu občanské společnosti k politickým stranám Larry Diamond (1999, s. 221). tvrdí, že organizace občanské společnosti sice mohou částečně spolupracovat či dokonce tvořit aliance s politickými stranami, ale pokud jimi budou

⁹ Například pokud církev staví kostel, pak se stará především o spirituální zájmy svých členů a je to tedy parochiální společnost. Jakmile se však začne zároveň zabývat bojem proti chudobě, organizuje komunitní aktivity ke zlepšení kvality jejich života, lobuje za legislativní změny v oblasti lidských práv, aj. pak jedná jako organizace občanské společnosti. To poukazuje na nutnost kontextualizace každého jednotlivého aktéra a jeho rolí, na druhou stranu právě znovu představuje očekávání pozitivní přidané hodnoty od aktérů, které klasifikujeme jako součást občanské společnosti.

pohlčeny, změní se jejich primární zájmy a ztratí tak schopnost plnit některé své základní funkce směrem ke státu.

2.1.2. Občanská společnost a stát

Občanská společnost zároveň uznává principy státní autority a právní stát a potřebuje ochranu a institucionální právní řád, aby se mohla svobodně rozvíjet. Občanská společnost tedy jen neomezuje státní moc, ale také ji na druhou stranu legitimizuje, pokud je autorita založena na právním řádu (Diamond, 1999, s. 232).

Karel Müller (2003, s. 614), vycházející z liberálního přístupu, shrnuje hlavní funkcionální dimenze ve vztahu občanské společnosti a státu:

- *Legitimizační* – občanská společnost vytváří veřejné mínění, které je závazné – normativní- pro politickou moc. Skrze zosobnění důvěry občanů také občanská společnost v podstatě legitimizuje státní, na druhé straně této významové osy je funkce kontroly státní moci nezávislou veřejností a funkce:
- *Protektivní* – občanská společnost představuje ochranný mechanismus proti rozpínavosti státní moci, zajištění právních záruk, právní stát, osvobození se od nerovnosti, nekontrolovaný růst státní moci, přílišná centralizace a koncentrace politické moci pod záštitou záruky stability a bezpečí.
- *Participační* – občanská společnost umožňuje efektivnější zapojení občanů do správy veřejných záležitostí. V případě nezájmu a úbytku občanské participace hrozí nebezpečí ztráty schopnosti ovlivňovat a chápat procesy veřejného rozhodování a oslabování společenské soudržnosti. Pro zajištění této funkce je klíčové budování komunikačně zdatné a autonomní občanské společnosti. Rozvinutá občanská společnost pak plní funkci:
- *Integrační* - občanská společnost nabízí možnost zažívat přináležitost ke společenství, pocit, že se nám naslouchá, že náš hlas má stejnou váhu, jako všech ostatních, možnost politické seberealizace, naplněného občanského života vs- nebezpečí společenské atomizace, vznik morálního vaku, rozklad společně sdílených hodnot. Prostřednictvím občanské společnosti roste sociální kapitál, dochází k posilování sociální solidarity a soudržnosti, dobře fungující demokratická rodina je základ.

Z výše uvedeného je zřejmé, že přestože je občanská společnost definována svou nezávislostí na státní moci, její podoba a funkce na vztahu se státem zásadně závisí a je spojena s prohlubováním demokracie. Studie o občanské společnosti v autoritářských zemích dochází k závěru, že v jakémkoli režimu, je vztah mezi státní mocí a občanskou společností založen spíše na vzájemném vztahování (propojení) než na oddělenosti, že se jedná o vztah komplexní a vzájemný (Perinová, 2005, s. 2). Výsledkem politického kontextu potom je, zda občanská společnost s vládními autoritami spolupracuje, nebo je vůči nim v opozici. Tento svůj základní předpoklad rozvíjí Mark Thompson (2002, s. 3-21) do konceptu transgresivní a symbiotické občanské společnosti.

Podle něj je tedy občanská společnost *transgresivní*, pokud se vymezuje proti vládnoucímu režimu. Může operovat v utajení, a čím je silnější, tím je slabší stát. V čele stojí obvykle malé množství samozvané avantgardy, občanská společnost se objeví na veřejnosti až v okamžiku propuknutí nějaké masové akce, protestů či masové mobilizaci proti režimu.

Transgresivní občanská společnost tak může v zásadě odpovídat liberálně demokratickému konceptu občanské společnosti, která usiluje o demokratickou transformaci země. Zároveň Thompson však nabízí dvě další východiska pro ukotvení transgresivní společnosti

– levicové paradigma představuje občanskou společnost, která nabízí širší kritiku systému a hodnot, které podle ní stát podporuje a forma občanského odporu je pro ně prvním krokem k zásadní společensko-ekonomické a kulturní změně – participační přístup představuje občanskou společnost jako arénu aktivistů z oblasti nevládních organizací, které volí tzv. občanské strategie a zásadním problémem je pro ně etnicko-náboženské vyloučení, diskriminace, posilování závislosti, a obecně sociální problémy. Hlavním cílem je pak snaha uvědomit utlačované o jejich právech a podpořit uvolnění pout.

Symbiotická občanská společnost, je se státem v kooperujícím vztahu. Stát a občanská společnost ze sebe mají navzájem oboustranný užitek. Thompson tvrdí, že je to případ občanské společnosti ve vysoce moderních liberálně demokratických zemích, kde sociální kapitál občanské společnosti přispívá k zefektivnění demokratického systému. I ve slabých demokraciích však může elitářská občanská společnost stát po boku státu v případě, že se veřejné autority dožadují naplnění slibů a povinností pro znevýhodněné skupiny obyvatel.

Je zřejmé, že právě z dynamického politického kontextu období demokratické transformace vyplývá, že transgresivní a symbiotický model fungování občanské společnosti nejsou jasně

ohraničené, ale postupně na sebe navazují a prolínají se, tak jak se mění aktuální politické klima v dané zemi. Koncept transgresivní občanské společnosti však jasně naznačuje významnou roli občanské společnosti v době totalitního režimu, tedy i přes skeptické hlasy pochybující o možnosti existence občanských iniciativ v nedemokratickém vládnutí.

2.1.3 Funkce v období demokratické transformace

Larry Diamond ve své práci o demokratizaci píše, že i když se autoritářský režim drží u moci, občanská společnost může pokračovat ve svém fungování a i v padlých státech i v oblasti ozbrojených konfliktů může mít občanská společnost pozitivní potenciál. Náboženské, lidskoprávní, ženské a studentské organizace mohou podle něj představovat neutrální rámec pro vyjednávání mezi soupeřícími stranami a podporovat procesy politické a sociální rekonstrukce, což může zahrnovat rehabilitaci a reintegraci bývalých ozbrojenců. V období prohlubování a konsolidace demokracie se občanská společnost dostává na pomezí mezi transgresivní a symbiotickou. Demokratizace není jen omezené období přechodu od jednoho formálního systému k druhému, trvalý proces a snahu o stále liberálnější, inkluzivní, efektivní systém, který skutečně odpovídá zájmům občanů. Mezi funkce občanské společnosti v období demokratické transformace bývají řazeny: *kontrola státní moci, stimulace politické participace, strukturování kanálů k prosazování zájmů, posilování kapacit na lokální úrovni, reprezentace širokého spektra zájmů - zmírnění hlavních politických polarit, identifikování a školení nových leaderů, přímá podpora demokracie - monitorování voleb, podíl na reformách politického systému, posílení legislativy, advocacy a zprostředkování informací mezi komunitami a státem, mediace a řešení konfliktů, respekt ke státu a posílení občanského zapojení a spolupráce se systémem, aj.* Diamond zároveň upozorňuje na to, že občanská společnost může posílit sociální základy demokracie, i když se její aktivity zaměřují na rozvoj komunit a nemají žádné přímé spojení nebo zájem na politické demokracii sami o sobě. Efektivní rozvoj komunit může podle něj sejmout břemeno očekávání směrem ke státu a tak odlehčit politický tlak. (Diamond, 1999 s.229 – 235). Uslaner, který se podrobně zabývá otázkou důvěry v kontextu občanské společnosti, však před určitými aspekty rozvoje zároveň varuje. Růst podle něj totiž může prohloubit nerovnosti a tím oslabit rozvoj demokracie a důvěry. Úroveň občanského zapojení podle něj formuje spíše než vyšší životní úroveň politický zájem, důvěra v hnutí, vědomí politické korupce, vzdělání, a často i aktivní náboženský život (Uslaner, 2002, s. 81 – 94). Skutečné porozumění vztahu mezi občanskou společností a demokracií tak podle Thompsona (2012, s.2) vyžaduje překročit pouze politické a procedurální definice a zaměřit se na sociální/participační dimenzi na národní i místní

úrovni. Občanská veřejnost totiž pomáhá politické transformaci především v prohlubování demokracie za její formální struktury.

2. 1. 4 Nevládní organizace a občanská společnost

Za prototyp občanské společnosti¹⁰ jsou považovány nevládní organizace, neboť jsou obvykle zřízeny nezávisle na státu a jsou osvobozeny od vazeb/vlivu trhu (ačkoli některé NGO jsou iniciovány vládou a jiné produkují zisk)“ S přílivem zahraničních financí mohou podle Thompsona (2012, s.5) být některé nevládní organizace natolik finančně zajištěné, že jsou schopny rozhodovat, které problémy jsou klíčové a budou řešeny. Je však důležité vyhnout se mylnému tvrzení, že nevládní organizace jsou nutně demokratické Existuje totiž mnoho organizací, které usilují o podporu demokracie a ochranu lidských práv, místo aby spojovaly lidi jako rovnocenné jedince, kteří spolupracují se vzájemnou důvěrou na principu vzájemnosti, reprodukuje tyto organizace hierarchické trendy a modely širší společnosti.. Z těchto důvodů pak mohou tyto organizace ve svých snahách o rozvoj demokracie selhávat (Diamond, 1999,s. 226 – 227).

2.1.4.1 Demokracie uvnitř nevládních organizací

Diamond (1999, s . 227) proto nabízí následující hodnotící kritéria, která shrnují znaky aktérů demokratické občanské společnosti.

Vnitřní organizace a řízení – Jak organizace řídí svoje interní záležitosti, jak v praxi při rozhodovacích procesech uplatňuje principy ústavnosti, transparentnosti, odpovědnosti, participace, representace a střídání vedoucích pozic. Diamond tvrdí, že organizace může být schopná plnit některé demokratické funkce- jako zastupování místních znevýhodněných skupin, či kontrola uplatňování státní moci, i když nemá vnitřně demokratickou strukturu, co ovšem nedokáže- je budovat tzv demokratickou kulturu. Pokud by měly organizace občanské společnosti fungovat jako velké „školy demokracie,“ musí mít demokraticky nastavené interní procesy, výběr vedoucích pracovníků a podporovat a institucionalizovat participaci svých členů – tak mohou tvořit a šířit důvěru, spolupráci a občanské kompetence

Cíle a metody - Skupiny s nedemokratickými cíli a metodami, například silné militantní zájmové skupiny tlačí politické strany do maximalistických a nerealistických slibů a mohou spíše vést ke státní represi než k podpoře demokratizace systému.

¹⁰ Thompson (2012, s.5) uvádí,že kromě toho, že jsou nevládní organizace hlavní strategickou skupinou občanské společnosti, jsou také hlavními advokáty celého jejího konceptu.

Úroveň organizační institucionalizace: Institucionalizované skupiny vedou ke stabilitě a předvídatelnosti – a tedy vytvářejí prostředí dobrého vládnutí. Zavedení transparentních procedur, které jsou skutečně praktikovány. Institucionalizace také vyžaduje, aby organizace občanské společnosti adaptovaly jejich cíle, funkce a struktury novému sociálnímu a politickému kontextu, novým příležitostem a potřebám.

Pluralismus: Přítomnost více organizací, které se zabývají určitým tématem, zajišťuje větší tlak na odpovědnost těchto organizací. Protože ti, které zastupují, mají možnost výběru. Určitý stupeň soutěživosti je tedy zdravý. Přesto by však tento pluralismus neměl bránit organizacím spolupracovat na dosažení společných cílů.

Hustota: Občanská společnost podporuje demokracii tím lépe, čím větší je množství organizací. Větší množství organizací znamená širší okruh reprezentovaných zájmů a aktivit a více registrovaných členů – aktivních občanů.

2.1.4.2 Nadnárodní občanská společnost

V historické perspektivě se složení občanské společnosti mění a v současnosti je charakteristický právě trend růstu počtu a významu nevládních organizací. Rozmanitost zájmů podmiňuje nejen nejednotnost obsahu, ale také geografickou otevřenost. Protože mnoho zájmů sdílejí lidé na různých místech světa, rozvíjí se v posledních letech propojení organizací z různých zemí a rozvoj mezinárodních organizací. Internet a mobilní telefony, které zjednodušily společenský networking, vytvořily globální občanskou společnost (Thompson, 2012, s. 5).

2.1.5 Dilemata mezinárodní podpory

Dle publikace vydané organizací OXFAM jsou nevládní organizace zvláštním poddruhem občanské společnosti a mají rozličné tvary, druhy a agendy. Některé využívají projektových benefitů, jiné se úzce zaměřují na téma či geografickou oblast, některé se specializují na přímou implementaci aktivit, jiné poskytují granty a jinou podporu. Některé se zaměřují na vysokoprofilovou mezinárodní advokacii, jiné tiše a nenápadně pracují s místními komunitami. Jako společný znak je tu uvedeno, že rozvojové nevládní organizace nějakým způsobem přelévají finance ze společností, které mají nadbytek do společností, které mají nedostatek. Proto jsou nevládní organizace často závislé na schopnosti získat zdroje ze svých domovských zemí. To je hlavním důvodem podezření, že nevládní organizace prosazují nebo se přinejmenším přizpůsobují přáním svých donorů, vlád, politických či náboženských

organizací či veřejnosti. Pro přežití organizace je mobilizace zdrojů upřednostněna před mobilizací lidí. (Eade,2000, 9-14)

Podle Diamonda mnoho organizací občanské společnosti vzniklo i právě proto, že bylo dostupné financování. V současnosti je těžké určit, nakolik jsou dnešní nevládní organizace v zemích globálního Jihu nezávislé a autonomní, tedy nakolik vznikají z vlastní iniciativy, když jsou tak silně závislé na podpoře ze zahraničí. Diamond (1999, s. 260) tvrdí, že i organizace, které jsou produkty mezinárodní podpory, mohou účinně fungovat v podpoře demokracie a rozvoje komunit. Otázkou však je, do jaké míry jsou ještě skutečnými aktéry občanské společnosti své vlastní země.

Nicméně s množstvím financí směřovaným do nevládních organizací dochází bezpochyby k zajímavému jevu tzv. **profesionalizaci občanské společnosti**. S profesionalizací občanské společnosti bylo mnoho organizování a mobilizace převzato nevládními organizacemi, na rozdíl od spontánní organizace protestů nejrůznějších skupin a sociálních hnutí. Mezinárodní organizace totiž na jedné straně požadují, aby byli vedoucí místních organizací a skupin skutečnými představiteli marginalizované populace a zároveň po nich však požadují, aby se efektivně prezentovali vnějšímu světu a splňovali všechny formální požadavky. V těchto organizacích pak vznikají běžné pracovní pozice, které nutně nemusejí být obsazeny zaměstnanci, kteří pocházejí ze zranitelných komunit/cílových skupin. To, že v místních nevládních organizacích, které pracují pro uprchlíky, vnitřně přesídlené osoby či venkovské komunity stále častěji pracují zástupci vzdělané střední třídy z měst, je dobrým příkladem toho, jak zvyšující se finanční podpora pro nevládní organizace může podrývat budování občanské společnosti založené na participaci a reprezentaci (Mercer, 2002, 13 -16).

Čím více se autoritářský režim otevírá občanské společnosti, tím více mezinárodních finančních prostředků je směřováno na nevládní organizace. Po převratu režimu se však mnohé zdroje obrátí do jiných zemí, nebo jsou směřovány skrze státní agentury. Zde si Mercer (2002, s. 17) klade otázku, zda mají nevládní kapacitu a zájem zastávat konstruktivně kritickou pozici vůči státní moci, právě v případě, kdy se z důvodu udržitelnosti a institucionálního zajištění výstupů jednotlivých projektů nevládní organizace zapojují do implementace státních rozvojových programů. Svým způsobem tak podle něj účast nevládních organizací pomáhá legitimizovat status quo a vzdává se základní kontrolní funkce, kterou by občanská společnost, zvláště v době transformace, měla vykonávat. Podle Diamonda (1999, s. 360) mohou být však organizace nezávislé a autonomní spíše se závislostí

na mezinárodních donorech než se závislostí na vlastní vládě. Největší krok k rozvoji demokracie však podle něj nevládní organizace udělají, pokud se jim podaří udržitelně financovat své aktivity z vlastních zdrojů, etnických či marginalizovaných komunit.¹¹

Nevládní organizace financované z velkých dotačních programů a operující s rozpočty, které jsou mnohonásobně větší, než finanční kapacity místních komunit a zemí, se však podílejí na tvorbě konceptu známého jako rozvojový průmysl, který je v určitém napětí s konceptem občanské společnosti. Toto napětí nemusí být nutně negativní, nicméně podle Jenny Pearce (2000, s. 15-43) je tento rozpor je často ignorován či podceňován. Výsledkem je, že nevládní organizace se snadno adaptují měnícímu se trhu a snadněji tak získávají finanční prostředky, ovšem za cenu toho, že ztrácejí schopnost facilitovat radikální sociální změnu nebo reprezentovat skutečnou alternativu k dominantnímu paradigmatu. V horším případě však aktivity nevládních organizací (jak místních, tak mezinárodních) mohou také narušovat fungující občanskou společnost a znehodnocovat funkce státu. Alan Whites (2000, s. 130) v tomto kontextu upozorňuje, že teoretický rámec podpory občanské společnosti, vycházející v případě rozvojových programů primárně z liberálního paradigmatu, nemůže být bez důkladné reflexe aplikován na realitu rozvojových zemí.

Pravděpodobně neexistuje jediný správný pohled na občanskou společnost, ale je zřejmé, že je velmi důležitý způsob, jak je tento koncept používán. Normativní pohled ve smyslu toho, co si myslíme, že občanská společnost je a jak by měla fungovat, je především v kontextu nevládních organizací často zaměňován za empirický popis reálného stavu. Dlouhodobé prolínání těchto dvou konceptů v praxi donorů i rozvojových agentur přispívá k současnému přístupu k programovému posilování občanské společnosti, které má zásadní dopady na lokální struktury. Privilegovanou pozici v tomto procesu mají vize a představy západních donorů a agentur a hrozí riziko, že místní občanská společnost může být z přirozeného procesu přetvářena v projekt. (Pearce, 2000, s. 34)

¹¹ Když totiž dáte dobrovolně organizaci příspěvek, lépe se s ní identifikujete a pociťujete vlastnictví nad jejími aktivitami, když je to spojeno i s účastí a organizací široké veřejnosti, vytváří se pevný závazek, který je nejudržitelnější taktikou dlouhodobého rozvoje.

3 Výzkumná část

3.1 Cíl výzkumu výzkumná otázka

V předchozí kapitole bylo nastíněno, že občanská společnost je velmi široký koncept, který je často spojován s očekáváním pozitivního přispění k demokratickému fungování společnosti a státu. Stále významnější pozici v občanském sektoru zaujímají nevládní organizace,¹² které v současné době zásadně ovlivňují fungování občanské společnosti vzhledem ke státu prosazováním zájmů zranitelných skupin obyvatel a zároveň velmi často působí jako poskytovatelé služeb těmto komunitám. V kontextu zahraniční pomoci jsou tyto aktivity místních organizací podporovány mezinárodními nevládními organizacemi a institucionálními donory. Tato externí podpora nemusí mít vždy jen pozitivní implikace, zvláště pokud jde o podporu občanské společnosti s politicky motivovaným cílem podpoření rozvoje země na cestě k demokracii. Protože jsem v rámci své studijní praxe a později i svého zaměstnání dostala jedinečnou příležitost podílet se na koordinaci zahraničních projektů, které se zaměřují právě na podporu občanské společnosti v Barmě, kde v současnosti probíhá velmi intenzivní transformace celého systému, rozhodla jsem se zaměřit na zkoumání této problematiky ve výzkumné části své práce.

V první fázi jsem si stanovila jako cíl výzkumu postihnout charakter organizací občanské společnosti v Karenském státě, jejich vztah ke státní správě a dalším místním autoritám a funkci v demokratizačních procesech. V druhé fázi, v reakci na zvyšující se zájem donorů¹³ a mezinárodních organizací o podporu kapacit místní občanské společnosti jsem cíl rozšířila o snahu rozpoznat pojmenovat možné dopady této externí podpory na fungování místních organizací.

Na základě tohoto cíle jsem postupně došla k formulaci dvou výzkumných otázek:

- 1. Jaká je struktura občanské společnosti v Karenském státě a jakou roli může hrát v demokratizačním procesu?
- 2. Jaké jsou možné dopady působení mezinárodních nevládních organizací v oblasti podpory karenské občanské společnosti?

¹² Zde ve smyslu všech organizací občanské společnosti (nevládní organizace, komunitní organizace, ...)

¹³ Jedním z donorů je například Evropská Unie, která v únoru 2012 přislíbila Barmě podporu v objemu 150 mil. euro v průběhu let 2012 – 2013 na podporu demokratických reforem a inkluzivních rozvojových iniciativ.

3.1.2 Popis použitých metod – Metodologie

3.1.2.1 Analýza materiálů a dosavadních výzkumů

.Především v souvislosti s první výzkumnou otázkou jsem se zaměřila na důkladnou rešerši a průběžné pozorování aktuálních zdrojů a analýz. Dynamické změny v Barmě totiž nepřitahují pozornost pouze médií nevládních organizací, ale také vědeckých institucí a akademických pracovníků. V letech 2011 a 2012 byly publikovány analýzy a odborné články, které mají přímý vztah k cíli mé práce. Významným zdrojem dat mi byl projekt organizace Transnational Institute,¹⁴ který ve spolupráci s organizací Burma Centre Netherlands realizuje výzkumný projekt přímo zaměřený na témata demokratické transformace, rozvoj místní občanské společnosti i na problematiku etnických menšin. Další klíčové publikace pocházejí z pera nezávislého konzultanta Ashleyho Southa,¹⁵ který se problematikou jihovýchodní Barmy zabývá již více než dvacet let a který v posledních letech publikuje analýzy, odborné texty i doporučení pro mezinárodní aktéry. Rovněž byly realizovány výzkumy v oblasti barmských nevládních organizací prostřednictvím organizace Local Resource Centre,¹⁶ z nichž byly pro účely mého výzkumu mimořádně zajímavé závěry analýz stylů leadershipu v místních nevládních organizacích a problémů ve vztahu místních a mezinárodních organizací. Průběžně byly také sledovány publikační aktivity místních barmských a karenských organizací, které realizují mimo jiné i výzkumné programy.¹⁷

3.1.2.2. Pozorování a rozhovory

Druhou výzkumnou metodou bylo zúčastněné¹⁸ pozorování a řada polostrukturovaných i nestrukturovaných rozhovorů během třech několikátýdenních cest do cílové oblasti, které jsem provedla v letech 2011, 2012 a 2013. V průběhu cest jsem si systematicky sepisovala svá pozorování a významným zdrojem této práce je tedy i více než 300 stran autentických terénních poznámek.

¹⁴ <http://www.tni.org/work-area/burma-project>

¹⁵ <http://ashleysouth.co.uk/>

¹⁶ <http://www.lrcmyanmar.org/en/about-lrc>; Local resource centre bylo založeno v roce 2008 za účelem zlepšení koordinace mezi místními a mezinárodními organizacemi především v souvislosti s humanitární pomocí po cyklónu Nargis. Postupně však svoje působení transformovalo na podporu rozvoje místní občanské společnosti. V květnu 2012 bylo oficiálně registrováno jako místní nevládní organizace.

¹⁷ Např. <http://www.altsean.org/> nebo <http://www.kesan.asia/>.

¹⁸ Označení pozorování jako zúčastněné zde užívám ne ve smyslu Dismana (2002) („je styl výzkumu, ve kterém výzkumník participuje na každodenním životě lidí, které studuje,” s.305), ale z důvodu toho, že nejsem vzhledem tématu v neutrálním postavení, ale byla jsem často vnímána jako účastník celých problematiky-zástupkyně mezinárodní organizace, která se podílí na programech podpory místní občanské společnosti.

Vzhledem k poměrně dlouhému časovému období a dynamice místní situace nebyla metodologie výzkumu detailně vytvářena předem, ale byla upravována v průběhu sběru dat. Průběžné výsledky a jejich interpretace mě pak vedly k upřesňování výzkumných otázek i k modifikaci metody, což odpovídá charakteru kvalitativního výzkumu v oblasti, která je dosud minimálně probídaná. (Disman, 2002, s. 301)

Co se týče všech provedených rozhovorů i respondentů expertních dotazníků, vzhledem k charakteru výzkumu a citlivosti místní situace docházelo k získání relevantních respondentů tzv. technikou sněhové koule,¹⁹ kdy mi prvotní kontakty zprostředkovali klíčoví informátoři z naší partnerské organizace a postupně jsem řetězovou reakcí získávala další a další kontakty. Kritéria výběru dotazovaných byla poměrně široká a tato širší byla důležitým záměrem, neboť jsem se v rámci první výzkumné otázky snažila postihnout celkový charakter karenské občanské společnosti. Hovořila²⁰ jsem tedy se zástupci rozličných typů organizací občanské společnosti – registrovaných i neregistrovaných, uvnitř Karenského státu, v Rangúnu i na thajské straně hranice, i s dalšími aktéry místní občanské společnosti jako jsou např. náboženské autority i zástupci mezinárodních organizací. Kritériem bylo pouze a) působení na poli nevládního sektoru v oblasti Karenského státu, či b) vlastní vnímání sebe/své organizace jakou aktéra karenské občanské společnosti.²¹

V rámci první cesty v prosinci 2011 jsem pro účely této práce provedla sérii dvanácti polostrukturovaných rozhovorů, které jsem zaznamenávala ve většině případů formou psaných poznámek. První tři rozhovory jsem však nahrávala na diktafon a před dalšími rozhovory přepsala a interpretovala stěžejní okruhy témat. Rozhovory se v této fázi týkaly pouze první výzkumné otázky. Dotazovala jsem se tedy především na praktické působení fungování nevládních organizací v komplikovaném kontextu uvnitř Karenského státu. Otázky směřovaly ke zkušenostem s jednáním s místními autoritami, k pojmenování problémů, které daný kontext přináší a pohled na současný směr rozvoje Karenského státu. Základní informace byly získány od klíčových informátorů, spolupracovníků z místní partnerské organizace. Tyto rozhovory byly velmi otevřené a vedené v důvěrné atmosféře, proběhly až po několika týdnech diskuzí a společné práce na projektu. Dále byly provedeny dva

¹⁹ O technice sněhové koule více Disman (2012) s. 112- 114.

²⁰ Všechny provedené rozhovory dodržovaly základní etické zásady – na začátku rozhovorů jsem dotazované osobě vždy nastínila téma mé práce a cíl rozhovoru. Vysvětlila jsem, na jaký typ otázek se budu ptát, i pravděpodobný časový rozsah. Dále jsem také objasnila, jakým způsobem budou data zpracována a použita. Dle konkrétní situace jsme požádala o povolení k nahrávce, či tvorbě psaných poznámek.

²¹ Např. dle tohoto vymezení považuji za aktéry Karenské občanské společnosti i organizace karenských uprchlíků aktivních v uprchlických táborech v Thajsku.

rozhovory se zástupci dalších dvou mezinárodních organizací, které v té době v Karenském státu implementovaly projekt komunitního rozvoje a s kanceláří jedné z agentur OSN sídlící v Karenském státu. Další rozhovory proběhly se čtyřmi karenskými místními organizacemi. V rámci této výzkumné cesty proběhl i skupinový rozhovor s členy nově vzniklé „občanské“ politické strany a s místní nejdůležitější buddhistickou a baptistickou autoritou.

V průběhu druhé cesty v listopadu 2012 formovalo moje porozumění tématu především výroční monitoring projektu transformační spolupráce a účast na projektových aktivitách,²² během nichž jsem se měla příležitost účastnit diskuzí a neformálních rozhovorů s významnými aktéry karenské občanské společnosti i s některými odborníky, které se této problematice analyticky věnují na akademické úrovni. Tato cesta položila základ rozšíření cíle výzkumu o druhou část – diskuzi o dopadech aktivit mezinárodních organizací na charakter místní občanské společnosti.

Výzkumné otázky této práce byly ale nakonec formulovány až před třetí cestou v roce 2013,²³ kdy jsem získala možnost pozorovat postupující změny v Karenském státě a zároveň také poprvé navštívit thajskou stranu hranice a seznámit se s karenskou občanskou společností v exilu. Zde byly provedeny neformální polostrukturované rozhovory s představiteli pěti místních exilových organizací i s několika pracovníky mezinárodních organizací působící na thajské straně hranice. Příliv financí velkých donorů na podporu projektů uvnitř Barmy a rapidní snižování zájmu o podporu aktivit na thajské straně hranice byly základní inspirací pro otázku, jak mezinárodních organizací ovlivňují fungování místních organizací občanské společnosti.²⁴ Na základě vlastního pozorování a řady dalších neformálních rozhovorů s představiteli místních i mezinárodních nevládních organizací a v návaznosti na studium teoretické literatury o funkcích občanské společnosti v období demokratické transformace a možných dopadech mezinárodní intervence na tyto funkce jsem v průběhu cesty sestavila expertní dotazník jako třetí metodu sběru výzkumných dat.

3.1.2.3. Expertní dotazník

Dotazník se týkal už především druhé výzkumné otázky a jeho cílem bylo:²⁵

²² Diskuzní večer s místními univerzitními studenty, Výroční setkání organizací karenské občanské společnosti a zástupců politických stran, organizované v rámci projektu

²³ Únor- březen 2013

²⁴ Viz např. Zarleen, A. (2012) či Weng, L.(2012).

²⁵ Formulář dotazníku naleznete v příloze této práce.

a) ověření mých zkušeností a výstupů pozorování v oblasti vztahu karenské občanské společnosti k demokratizaci

b) poskytnutí hlubšího fundovaného pohledu na problematiku stávající mezinárodní podpory etnicky definované občanské společnosti a získání expertních názorů na možná rizika

Z toho důvodu už byl primárně formulován pro vymezený úzký okruh respondentů, tedy expertů, kteří se tomuto tématu věnují na odborné analytické úrovni a zároveň svou prací propojují světy akademického výzkumu a praxe mezinárodních institucí.²⁶ Podoba dotazníku byla konzultována jak s vedoucí práce, tak s expertem zabývajícím se dlouhodobě touto oblastí a současně provádějícím expertní evaluaci strategie konkrétního donora. Jednotlivé otázky jsem si předem také prakticky ověřovala jejich kladením v mnoha neformálních rozhovorech s nejrůznějšími relevantními aktéry. Již na počátku jsem si byla vědoma toho, že otázky jsou poměrně obtížné a z toho důvodu jsem dané experty přímo upozornila, že výstupy z dotazníku budou anonymní, aby neměli dojem, že musí formulovat svoje názory a postoje, které pak budou někde veřejně prezentovány pod jejich jménem, což mělo usnadnit jejich práci a zvýšit šanci na získání jejich odpovědí. Proto v textu uvádím jejich odpovědi pod označením písmeny A, B, C, D. Nicméně i přesto byly zpět s psanými odpověďmi zaslány dva dotazníky. S oběma experty jsem se po prostudování jejich odpovědí ještě znovu setkala osobně a na dané téma proběhly už spíše neformální, upřesňující rozhovory (A a B). Třetí zúčastněná osoba se nejprve omluvila s tím, že se necítí kompetentní odpovídat na některé otázky, posléze však souhlasila s osobním setkáním v Bangkoku a neformálním hovorem nad otázkami dotazníku. Její pohled se nakonec ukázal jako velmi cenný a možná jeden z těch, které nejvíce reflektují skutečnou místní realitu (C). Se čtvrtým zapojeným expertem (D) jsem provedla pilotní neformální rozhovor na dané téma ještě před konečnou formulací dotazníku, jeho náměty a postoje mě tedy výrazně pomohly k úpravě struktury dotazů. Posléze souhlasil i se zasláním samotného dotazníku, nicméně preferoval nad otázkami diskutovat prostřednictvím skype hovoru, který proběhl až po mém návratu do České republiky. Je nutné zmínit, že oba rozhovory nad dotazníky spíše sledovaly témata otázek, avšak nedržely se striktně jejich formy.²⁷

²⁶ Dotazník nebyl zacílen přímo na zástupce místních organizací občanské společnosti, protože tento rozměr by již přesahoval možnosti této práce a navíc podobný průzkum byl již uskutečněn prostřednictvím analýzy organizace Local Resource Centrum. V této práci tedy využívám částečně i výstupy jejich výzkumu a zároveň je doplňuji o poznatky externích expertů, kteří se zapojili do dotazníkového šetření.

²⁷ V průběhu rozhovorů se rovněž ukázalo, že některé otázky směřující k určení míry možných dopadů, či míry relevance kritérií na místní organizace, nelze takto simplifikovat.

3.1.3 Způsob zpracování dat

Při třídění dat získaných prostřednictvím výše uvedených metod byla reflektována základní struktura daná pořadím dvou stanovených výzkumných otázek. Nejprve byla interpretována a tříděna data týkající se popisu charakteru a fungování různých aktérů karenské občanské společnosti, přičemž na začátku jsou zařazeny informace, které jsou obecně platné pro situaci na celém území Barmy. Jejich sdružování do tematických celků vychází z teoretické části práce, která formuluje základní definice a funkce občanské společnosti, její vztah ke státní moci a její potenciál v období demokratické transformace. Protože jsem si vědoma, že data získaná formou pozorování a rozhovorů z důvodu omezeného časového období, počtu respondentů, aj. netvoří komplexní vzorek, stavím základ svých výstupů na sekundární analýze většiny dostupných materiálů a výzkumů (viz 3.1.2.1) Validitu výstupů tedy částečně stavím na mnohaleté praxi autorů použitých analýz, jejich přednímu postavení v oblasti svého bádání a kreditu mnoha mezinárodních institucí, kteří využívají jejich konzultačních služeb v této oblasti. Tato sekundární data obecnějšího charakteru doplňují o primární data získaná z provedených rozhovorů a pozorování. Výstupy směřující k zodpovězení druhé výzkumné otázky se pak opírají o strukturu vytvořených dotazníků a z nich získaných primárních dat²⁸, a doplněny jsou o výstupy dalších studií, rozhovorů i pozorování. Dopady činnosti mezinárodních organizací v oblasti podpory karenské občanské společnosti jsem rozčlenila do základních tematických celků, které byly identifikovány prostřednictvím interpretace expertních dotazníků a dvou doplňkových rozhovorů.

Validita výstupů výzkumu je tedy podpořena prostřednictvím triangulace těchto třech výše popsaných výzkumných metod. Přesto však nesmím opomenout zdůraznit omezenou platnost předkládaných výstupů výzkumu, neboť v kontextu sociálně vědního výzkumu nelze zkoumat jevy jako takové, ale jen jejich indikátory, jejichž vztah k těmto jevům je vždy založen primárně na vlastní interpretaci.

Poznámka:

V textu práce používám výstupy z výzkumů a prezentuji názory lidí, se kterými jsem se setkala, provedla rozhovor či měla možnost déle spolupracovat. Pro zachování anonymity uvádím tyto osoby pod označením zúčastněná osoba, zapojený expert či dotazovaný, aj., a to bez ohledu na to, jaké je skutečné pohlaví dané osoby.

²⁸ Samotná struktura dotazníků však byla nejprve vytvořena na základě interpretace dat předchozích dvou metod viz 3.1.2.3.

3.2 Současný vývoj v Barmě – nový prostor pro občanskou společnost

Diskuze o občanské společnosti v Barmě, kterou vedeme v našem evropském, demokratickém kontextu, se velmi často zaměřuje především na opoziční charakter místních organizací, exilové organizace, situaci politických vězňů, atd. To reflektuje skutečnost, že Barma byla v podstatě od své nezávislosti v roce 1948 v občanské válce a od roku 1962 zde autoritářsky vládla armáda. Po dlouhá desetiletí války a vládních represí byly možnosti lidí sdružovat se zásadně omezené, především pokud za tím byla vojenskému režimu patrná politická orientace (Kramer, 2011, s. 7-8).

V současné době se Barma nachází v klíčovém období svého rozvoje. V roce 2008 byla přijata nová ústava a poté (2010) následovaly parlamentní volby, z nichž vzešla nová vláda v čele s prezidentem Thein Seinem, která byla inaugurována v březnu 2011. Přestože nelze novou Ústavu ani proběhlé volby považovat za zcela demokratické a na státní moci se stále významně podílí barmská armáda, nástup nového režimu se projevuje významnou změnou v politické atmosféře a po mnoha desetiletích se na státní úrovni začínají prosazovat základní politické a ekonomické reformy. Přestože u mnohých stále ještě panuje nedůvěra, zda tento vývoj směřuje ke skutečně demokratickému vládnutí, nelze pominout, že se v Barmě v poslední dekádě udály významné společenské změny. Jednou z nich je kupříkladu významný nárůst počtu místních organizací.²⁹ Významným krokem nové vlády je zároveň také zahájení mírových procesů ve snaze ukončit etnické konflikty, které v zemi probíhají více než šedesát let (Woods, Kramer, 2013, s. 2).

Podle Ashleyho Southa (2011, s.7.), který působí jako nezávislý konzultant a analytik těchto mírových jednání, představuje současná situace v Barmě nejlepší příležitost k vyřešení etnických konfliktů v zemi za posledních padesát let. V oblastech, kde bylo uzavřeno příměří, se již znatelně zlepšily životní podmínky místních obyvatel. Překonání mnoha hlubokých a strukturálních problémů bude vyžadovat ještě mnoho vůle jak vlády, tak nestátních ozbrojených skupin, nicméně úspěch mírových procesů je základním předpokladem dalšího rozvoje demokracie v Barmě.

3.2.1 Znovuobjevení místní občanské společnosti

Je zřejmé, že v tomto období rozvolňování totalitního režimu se rozvíjí i občanský sektor. Zástupci tradiční občanské společnosti, jakými jsou kupříkladu náboženští či komunitní vůdci, hrají významnou roli jako mediátoři mírových jednání a zároveň využívají nových příležitostí a otevírajícího se prostoru k zakládání nových místních organizací a komunitních

²⁹ Objevují se však také nová rizika, především v podobě netransparentních zahraničních investic a obchodních aktivit, které vzbuzují velké obavy především v oblastech etnických menšin.

programů v oblastech, kde donedávna probíhal ozbrojený konflikt. Občanská společnost si tak sama vytvořila nový prostor, rozvinula se a využívá nových příležitostí. (Kramer 2011, s. 2 -5) Z toho vyplývá, že velké množství těchto formálních a i neformálních místních iniciativ nevzniklo až v době demokratické transformace, jak se mnozí domnívají, ale existuje již po dlouhá desetiletí. Kramer (2011, s. 11) hovoří o tzv. znovuoživení existence občanské společnosti mezinárodními nevládními organizacemi a západními analytiky, kteří se touto oblastí zabývají. Tyto místní iniciativy podle něj nebyly reflektovány dříve částečně proto, že nezapadaly do standardních západních měřítek a definice podoby občanské společnosti, a také z toho důvodu, že tyto místní organizace byly povětšinou soběstačné a nevyhledávaly mezinárodní finanční ani jinou podporu.

Velmi zkreslenou představu o tom, že občanská společnost uvnitř Barmy vzhledem k vojenskému režimu ani existovat nemůže, mohly paradoxně podporovat i barmské exilové organizace, které měly logicky větší přístup do mezinárodní diskuze než ti aktéři občanské společnosti, kteří působili uvnitř Barmy. V exilových barmských komunitách, převážně v Thajsku funguje množství organizací, které měly tradičně opoziční charakter k bývalému režimu. Většina z těchto organizací se zaměřuje na mezinárodní advocacy a podporu demokratizace a lidských práv v Barmě. Tyto organizace mají silné vazby na lidskoprávní kampaně a organizace v Asii, Evropě a USA a úspěšně společně v minulosti lobovaly například proti zahraničním investicím v Barmě. Tyto aktivity přitáhly k událostem v Barmě také pozornost médií a mezinárodní lidskoprávní komunity. Aktivity západních organizací podporujících lidská práva a demokratizaci v Barmě se zpravidla zaměřovaly na získávání finančních prostředků a další podpory pro uprchlíky a exilové organizace v Thajsku. Naproti tomu, jen velmi málo aktivit bylo podniknuto na podporu organizací uvnitř Barmy. Některé z těchto skupin v minulosti lobovaly i proti poskytování humanitární pomoci v Barmě a proti mezinárodní podpoře tamějších organizací občanské společnosti. (Kramer, 2011, s. 27). Zpráva exilové Sítě pro demokracii a rozvoj (Network for Democracy and Development NDD) z roku 2006 obsahovala prohlášení, že Barma je země postrádající občanskou společnost, protože veškeré snahy o vytvoření otevřených a nezávislých organizací byly vládnoucím režimem zmařeny.³⁰

³⁰ "Burma is a country devoid of civil society. Due to the rule of the military regime, all attempts to construct and maintain civil society organisations and institutions, and to create a culture of openness and independent thought, have been thwarted. Such organisations have largely faced elimination, or have been co-opted and thus voided of any societal influence." (sekundární citace: In:Kramer, 2011, s.27).

Novější studie (South, 2008) a (Kramer, 2011) se oprošřují od tohoto vnímání občanské společnosti jako arény opozice státní moci, nebo aktérů, kteří existují nedemokratickému režimu navzdory. Jejich hlavním kritériem vychází z konceptu občanské společnosti, jako prostoru mezi rodinou a státem dostatečné množství autonomie na státní moci. S touto perspektivou tak konstatují, že občanská společnost v Barmě existuje a existovala i v minulých dekádách, detailně analyzují její strukturu a snaží se své poznatky ukotvit do širšího kulturního a historického kontextu.

Tyto studie zpravidla dodržují obecné teoretické vymezení konceptu občanské společnosti zahrnující široké spektrum mezi rodinou a státem, přičemž z něj vylučují politické strany a obchodní sektor. Opírají se o základní předpoklad, že občanská společnost je autonomní a oddělená od státní moci, nicméně zároveň ihned upozorňují na to, že vztah mezi státem a místní občanskou společností je velmi komplikovaný a různorodý a že v barmském kontextu není vhodné užívat příliš úzké definice občanské společnosti, neboť ty mohou z našeho hledáčku vyloučit důležité místní aktéry a zabránit nám tak v lepším porozumění místnímu způsobu organizování a společenské změny. Místní občanská společnost, která vychází z místních kulturních a etnických podmínek, je totiž na naše poměry neuvěřitelně rozmanitá a svědčí o vysoké dynamice organizace místního společenského života. Kramer (2011, str 3) například hned na začátku své studie uvádí, že Barma má pulzující a rozmanitou občanskou společnost s velkým vlivem po celé zemi a že zde existuje stále zvyšující se počet organizací, které jsou schopné působit nezávisle na vládě. Velmi obecně lze říci, že neustále roste počet místních organizací, které mají nejrůznější struktury, rozměr, cíle i strategie. Mají různé silné a slabé stránky a zabývají se různými tématy.

3.2.2 Jádru občanské společnosti v Barmě

Jako typický příklad občanské společnosti přítomné v Barmě za jakýchkoli historických okolností uvádí Steinberg lokální náboženské organizace (faith-based). Náboženské organizace se zabývají aktivitami v oblasti sociálních služeb i advokacie a často zasahují obyvatele i mimo okruh vlastních členů. Kramer (2011, s. 14) hovoří o náboženských organizacích dokonce jako o jádru občanské společnosti v Barmě.

Mai Ni Ni Aung (2006, s.106-119) ještě před převratem v roce 2006³¹ rozlišila tři základní typy organizací občanské společnosti:

³¹ V té době nebylo možné nevládní organizace registrovat. Autorka charakterizuje ještě čtvrtým typ, kterým jsou masové organizace napojené na vládu, které z tohoto důvodu vymezujeme z našeho chápání občanské spol.

- 1) Tradiční organizace: asociace učitelů a rodičů, pohřební služby, klášterní školy sirotčince a knihovny,
- 2) Komunitní organizace - životní prostředí, zdraví,..
- 3) Náboženské organizace

Na základě novějších studií především z Kramera (2011), Southa (2008), reportu organizace Geneva Call (2011) a vlastních zkušeností s jednáním se zástupci mnoha místních organizací nabízím následující dělení:

Místní nevládní organizace (NGOs) jsou větší a formálnější organizace občanské společnosti. Většina z nich sídlí v bývalém hlavním městě Rangúnu, odkud koordinuje své projekty v odlehlejších oblastech Barmy. Nevládní organizace se často zabývají větším spektrem témat a problémů – jako je ochrana životního prostředí, komunitní rozvoj, HIV/AIDS, vzdělávání, aj. Téměř všechny byly založeny v průběhu posledních dvaceti let a finančně jsou závislé na podpoře mezinárodních dárců. Zpravidla mají silnou organizační strukturu a kapacitu implementovat projekty. Většina místních organizací se zaměřuje na řešení sociálních problémů a mají charitativní charakter. Nicméně se zvyšuje počet těch, které se snaží budovat kapacity místních komunit, aby byly samy schopné lépe řešit vlastní problémy. Jsou zaznamenány i snahy místních organizací překročit rámec komunit a podílet se na formování politik na místní i národní úrovni.

Komunitní organizace (CBOs) jsou malé organizace na lokální úrovni, které zpravidla řídí dobrovolníci ve svých komunitách, které jsou také hlavními příjemci jejich aktivit. Většina z nich sídlí ve venkovských oblastech a nemá oficiální kancelář. Zahrnují například komunitní mikrokreditní iniciativy nebo vesnické rozvojové výbory. Nevládní organizace často ve svých projektech tyto komunitní organizace podporují prostřednictvím školení a mikrograntů. V tradičním pojetí jsou komunitní organizace náboženské a financované přímo ze zdrojů komunity. V posledních letech se objevuje trend formování nových komunitních organizací jakožto výstupů projektů nevládních organizací, které jim také poskytují finance. Jedná se tedy o velmi široké spektrum organizací s velmi odlišnými zájmy a cíli, od vesnických komunitních skupin zaměřených až po komunitní organizace, které jsou úzce propojeny se s nestátními aktéry – etnickými ozbrojenými skupinami.

Tradiční formou komunitních organizací mohou být tzv. **asociace** nebo obecně **malé občanské organizace** (Geneva Call, 2011, str. 27) – které se striktně zabývají sociálními a

náboženskými otázkami, zahrnují obecní spolky, dárcovské skupiny (rice donation groups), a bezplatné pohřební služby. Jsou charakteristické pevnou strukturou a zakotvením ve společnosti, protože mnoho z nich existuje po dlouhá desetiletí, některé lze datovat dokonce do období před získáním nezávislosti. Financování jejich aktivit zpravidla stojí na lokálních dárcích, mají však většinou dobré finanční řízení a systém účetnictví.

V kontextu Barmy bývají často vyčleňovány i tzv. **faith-based organizace** - které jsou přímo spojeny s křesťanskými církvemi nebo buddhistickými kláštery.

Mezi specifické komunitní organizace se dají zařadit i **svépomocné skupiny**, které jsou uskupením lidí, kteří se potýkají s podobným problémem a kteří se dobrovolně scházejí, aby sdíleli své zkušenosti a pokusili se tyto problémy společně řešit. Často se jedná o HIV pozitivní, či jinak stigmatizované skupiny. Aktivity zpravidla zahrnují řešení diskriminace, podporu zdrojů příjmů a péči a poradenství. Mnoho z těchto iniciativ vychází z projektů místních i mezinárodních nevládních organizací.

3.2.3 Evidence a registrace organizací občanské společnosti

Organizace Local Resource Centrum eviduje seznam aktivních nevládních organizací, v roce 2012 je na něm uvedeno 118 místních organizací, mezi nimiž se nacházejí představitelé takřka všech výše zmíněných typů.³²

Oficiálně se všechny nevládní organizace v Barmě musí registrovat, podle registračního zákona z roku 1988. Asociacím aktivním bez platné registrace oficiálně hrozí až 5 let vězení. V té době bylo záměrem zákona především znemožnit organizacím politické aktivity, nyní se s reformou politické situace plánuje i reforma zákona, aby stávající nevládní organizace mohly operovat formálně oficiálně. Dle tohoto zákona musí organizace zaplatit registrační poplatek 100,000Kyatů (US \$110) a každé dva roky podávat zprávu o svém působení. Místní zdroje ovšem uvádějí, že reálná cena registrace sahá až k 500,000 kyatů (\$550). Dle publicistického serveru Irrawady bylo v srpnu roku 2012 registrováno pod Ministerstvem domácích věcí více než 270 nevládních organizací, přičemž jich v Barmě aktivně působí více než 1000 (Nyein, 2012). Zdroj Myanmar times upřesňuje, že organizace byly registrovány až po převzetí vlády U Thein Seinovým kabinetem v roce 2011 a odhadují počet nevládních organizací na 20 000 (Shwee Yee, 2012).

³² Directory of Local Non-Governmental Organizations in Myanmar [online]. Yangon: Local Resource Centrum, 2012 [cit. 2013-04-15].

Mezinárodní organizace v Barmě

V roce 2006 vydala také barmská vláda první požadavky na registraci mezinárodních nevládních organizací, kterou však zdaleka neprošly všechny organizace působící na barmském území.³³

Local resource centrum eviduje seznam mezinárodních nevládních organizací působících na území Barmy. V roce 2012 je na seznamu 56 organizací.³⁴ Studie mapující působení mezinárodních nevládních organizací v Barmě z roku 2011 uvádí, že všechny mezinárodní nevládní organizace v Barmě operují v rámci určité formy rámcového souhlasu s místní vládou, který má zpravidla formu Memoranda o porozumění nebo podpůrného dopisu³⁵ s ministerstvem onoho konkrétního sektoru, ve kterém organizace působí – nejčastěji je to Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo zemědělství nebo Ministerstvo sociálních věcí. Memoranda jsou udělována většinou na omezené období, ale není výjimkou, že organizace pokračují v implementaci svých projektů i po vypršení oficiálního souhlasu (Saha, 2011). Některé mezinárodní organizace také implementují projekty bez MoU, nebo mají MoU pro určité oblasti, ale zároveň implementují i v oblastech, pro které oficiální povolení nemají. Získání povolení je komplikované především v oblasti etnických států. Mezinárodní organizace, které již v roce 2011 implementovaly projekty s uzavřeným memorandem, byly rozsahem této dohody značně limitovány a mohly působit pouze v místech, které určila vláda. Neměly tedy šanci zasáhnout nejvíce zranitelné, přesídlené komunity a zároveň musely hlásit veškeré aktivity, přístupy do vesnic i aktivity a návštěvy mezinárodních zaměstnanců.³⁶ Působení cizinců v Karenském státě je nadále komplikované.³⁷ Organizace pracující v Karenském státě bez MoU musejí velmi omezovat vizibilitu svých projektů, což může být někdy problematické vzhledem k požadavkům donorů.³⁸ Zaměstnanci organizací implementujících bez MoU s místní vládou zmiňují jak výhody, tak nevýhody této situace. Preferovali by uzavření memoranda z bezpečnostních důvodů, protože v této situaci jsou v komplikované pozici směrem k místním autoritám, na druhou stranu jim to však dává svobodu toho, že se nemusí držet vládních pokynů a mohou působit i v komunitách, kam by

³³ Ministry of Home Affairs

³⁴ *Directory of International Non-Governmental Organizations in Myanmar* [online]. Yangon: Local Resource Centrum, 2012.

³⁵ Memorandum of Understanding (MoU); a Letter of Agreement

³⁶ Dle rozhovorů s místními zaměstnanci dvou mezinárodních organizací pracujících v Karenském státě s MoU, prosinec 2011.

³⁸ V současné době přicházejí první zahraniční pracovníci do Hpa anu, přičemž, ještě v únoru 2013 stále nebylo možné pro cizince pronajmout či koupit nemovitost a tak dosud jediný mezinárodní pracovník dlouhodobě přebýval v jednom z místních hotelů.

stejně povolení od vlády nedostali. Jednodušší přístup do oblastí v této situaci rozhodně mají mezinárodní organizace, které mají určitý náboženský background - tedy v podstatě mezinárodní faith-based organizace, které své působení v komunitách mohou provádět pod hlavičkou místní spřízněné církve.³⁹

Komplikovaný přístup mezinárodních aktérů podporuje jejich motivaci ke spolupráci s místními organizacemi. Nárůst zájmu mezinárodních nevládních organizací mezinárodních organizací o spolupráci s místními aktéry občanské společnosti uvnitř Barmy však nastal již v souvislosti s cyklónem Nargis, který způsobil obrovskou přírodní katastrofu v oblasti Deltu řeky Írávadí v květnu 2008: Mnoho mezinárodních nevládních organizací se muselo při snaze pomoci obětem spolehnout na místní organizace, protože barmská vláda zprvu mezinárodním organizacím odepřela přístup. To zároveň otevřelo mnoho dalších otázek a obav, jak by vlastně měla být tato partnerství nastavena, protože do té doby, nebylo běžné, aby mezinárodní organizace přímo strategicky podporovaly místní občanskou společnost. (Kramer 2011, s. 12) South (2011, 32-33) upozorňuje především na velmi citlivý charakter podpory občanské společnosti. Je třeba místní partnery podpořit, ale zároveň je neohrozit. Ještě před čtyřmi lety byl tak logicky hlavním imperativem Do No Harm a především opatrnost před reakcí vojenského režimu.

V současnosti mezinárodní organizace veřejně proklamují otevřenou podporu občanské společnosti s cílem rozvoje demokracie v Barmě. Podle Kramera (2011, s. 45) se tak trochu dostáváme na druhou stranu osy, pojem občanské společnosti se stal natolik „módním“, že vzbuzuje příliš mnoho nadějí a nerealistická očekávání toho, co může občanská společnost dokázat. Je třeba si uvědomit, že ani silnější občanská společnost nevyřeší všechny problémy, kterým Barma čelí. Většina místních organizací jsou zaměřeny na sociální aktivity a místní rozvoj, tedy explicitně neproklamuje politickou agendu. Nicméně jejich činnost má potenciál budovat místní kapacity a napomoci tak politické transformaci šířením modelu participace a odpovědnosti. Navíc podle rozhovorů s mnoha místními iniciativami a organizacemi, jsou i samotní zástupci těchto organizací často přesvědčení o tom, že politická změna musí přijít zezdola a že jejich projekty a aktivity na úrovni komunit k tomuto kroku přispívají.

Konkrétní “demokratizační” funkce a potenciál místních organizací občanské společnosti a rizika spojená s jejich externí podporou budu v této práci analyzovat na příkladu Karenského státu, jedné z oblastí etnických menšin, kde je situace ještě o poznání komplikovanější.

³⁹ Dle rozhovorů se zaměstnanci mezinárodních organizací v Hpa an, listopad 2011

3.2.4 Specifická situace v oblasti etnických menšin

Etnicita je totiž spolu s náboženstvím základním aspektem, který v Barmě definuje velkou část občanské společnosti. Barma je jednou z nejvíce etnicky diverzifikovaných zemí světa. V centrální části žije většina etnických Barmánců, kteří jsou převážně buddhisté. Více než 30 % z celkové populace 60 milionů jsou různé etnické menšiny, které obývají především hornaté pohraniční oblasti Barmy, mnoho z nich vyznává určité formy tradičního animismu a velká část před více než sto lety konvertovala ke křesťanství. To je případ i etnické skupiny Karenů. Podle Ústavy z roku 2008 je území Unie Myanmar administrativně rozděleno na sedm barmských regionů a sedm etnických států. Etnické státy se vždy ve svém jméně reflektují předávající etnickou menšinu. Nicméně regiony ani státy nejsou monoetnické a tedy nereprezentují celou etnickou skupinu. Existuje velký počet Karenů žijících v Rangúnu nebo v oblasti Dely a početná populace Karenů v zahraničí. Stejně tak Karenský stát neobývají pouze Karenové (Woods, Kramer 2013, s. 11 15).

Etnické menšiny byly po dlouhá léta vládnoucím režimem diskriminovány, konkrétně ve formě nedostatečného vlivu na státní i místní politická rozhodnutí; nerovný ekonomický a společenský rozvoj v jejich oblastech, a formou politiky tzv. barmanizace charakterizované potlačením kulturních práv a náboženských svobod. V mnoha případech se jejich odpor transformoval do podoby ozbrojené opozice. Situace se zhoršila zvláště po vojenském převratu v roce 1962, kdy vláda odmítla brát v potaz požadavky etnických menšin a etnické otázky byly zařazeny mezi vojenská a bezpečnostní témata. Více než šedesát let občanské války bylo zdrojem velkého utrpení pro místní obyvatele, boje většinou probíhaly na území menšin, a byly doprovázeny porušováním lidských práv civilního obyvatelstva. I v současnosti panuje mezi menšinovými organizacemi velká nedůvěra vůči barmské vládě a jejím snahám vyřešit etnický konflikt. (South, 2011, 30 –33)

Zásadní problém, který je spojený s dlouhodobou diskriminací je chudoba. Místní komunity, především ty v zónách ozbrojeného konfliktu, daleko zaostávají za národním průměrem v mnoha socioekonomických indikátorech, mají horší přístup k zdravotní péči, vzdělávání, pitné vodě a sanitaci. Na druhé straně do oblastí etnických menšin směřuje většina velkých investic. Barma a především její pohraniční oblasti je totiž velmi bohatá na přírodní zdroje. Vůdci etnických menšin si stěžují, že centrální vláda extrahuje přírodní zdroje z těchto oblastí a posílá je za hranice, zatímco vydělané peníze se do těchto regionů nikterak nevracejí. Centrální vláda vydělává na prodeji vzácných dřev a kamenů a zásobách ropy a zemního plynu, odkoupené mezinárodními společnostmi. Místní komunity nejsou v těchto případech

konzultovány a pouze na ně doléhají negativní sociální i environmentální dopady těchto projektů (Woods, Kramer 2013, s.16).

Všechny tyto problémy jsou zároveň hlavními oblastmi, kterými se zabývají místní organizace občanské společnosti. Rozvíjející se sítě občanské společnosti v etnických komunitách byly dle Southa jednou z nejdůležitějších, ale také nejvíce podceňovaných, aspektů společensko-politické situace v Barmě v posledních desetiletích. „Z posledních analýz vyplývá, že hlavní hnací silou v etnických státech Barmy nebude občanská společnost ani konflikt s barmskou armádou, ale globalizace a ekonomické aktivity. Ale právě proto potřebuje nutně občanská společnost posílit a nalézt svoji roli v ochraně lidí, komunit. Aby se dokázali domáhat naplňování svých práv!”⁴⁰

3.3 Občanská společnost v Karenském státě/ karenská občanská společnost

3.3.1 Kontext problematiky karenské společnosti

Jak již název tohoto oddílu napovídá, ani v případě jediného územního celku Barmy není jednoduché jasně vymezit aktéry místní občanské společnosti. Celá problematika Karenského státu zásadně vychází z historie karenského etnického ozbrojeného konfliktu, který byl zdrojem rozdělení území na zóny kontrol různých autorit – zóny vládní a zóny kontrol nestátních aktérů, kteří si vybudovali vlastní systém administrativy. Samotný Karenský stát byl založen už v roce 1952, až ústava z roku 2008 jej přejmenovala na Kayinský (Karenský) stát⁴¹ a rozdělila do sedmi okresů (townships), zatímco Karenská národní unie používá jiné administrativní dělení, které se s tím vládním neshoduje. (South, 2011, s. 10 – 11). Tento kontext však zdaleka přesahuje kapacitu této diplomové práce.⁴²

Pro naše účely je však zajímavé shrnout si základní problémy, kterým je společnost Karenského státu vystavena. Následující přehled vychází jak z aktuálních publikací, tak z rozhovorů s představiteli karenské občanské společnosti.

⁴⁰ Z rozhovoru s projektovým manažerem mezinárodní organizace působící v Barmě.

⁴¹ Hlavní město Pa an bylo přejmenováno na Hpa-an

⁴² Přestože je tato práce zásadně synchronní – tedy zabývá se přítomnou skutečností, její strukturou a vztahy, je třeba opakovaně zdůrazňovat, že současná situace je velmi zakořeněná v historických souvislostech. Stejně jako v případě jiných etnických menšin, Barmská vláda více než půl století usilovně utiskovala Kareny a existence ozbrojené opozice byla jedním z argumentů pro systematické porušování jejich základních práv. Barmská vláda také potlačovala karenskou kulturní a politickou identitu a zakázala výuku karenského jazyka ve státních školách, aj. V historické perspektivě a zároveň s vysvětlením všech implikací pro současný stav a transformaci země vysvětluje situaci Ashley South ve studii *Burma's longest War; Anatomy of the Karen conflict* (South, 2011).

Existence množství paralelních autorit a vládnoucích struktur - Jednou z hlavních charakteristik této oblasti je existence množství paralelních autorit a vládnoucích struktur. Marry Callahan (2007, s. 13) charakterizuje vládu tohoto konfliktem ovlivněného regionu jako soubor sítí a propojení mezi státem, nestátními aktéry, místními a zahraničními politickými zájmy (legálními i nelegálními), tradičními etnickými vůdci, náboženské autority, uprchlíky a zahraniční diasporou, vůdci politických stran a nevládní organizace. Každý z těchto aktérů nastavuje pravidla, využívá zdroje, poskytuje ochranu a snaží se nastolit morální řád. Soutěží a navzájem se doplňují. Zástupci místní společnosti upozorňují spíše až na konkrétní dopady existence těchto konfrontačně nastavených paralelních autorit:

Militarizace – Přestože bylo na státní úrovni uzavřeno příměří a složení zbraní, v oblasti stále pobývají řadoví vojáci všech přítomných ozbrojených skupin a barmská armáda podle svědectví místních obyvatel naopak spíše zvyšuje své kapacity, zásoby a vyzbrojení v pohraničních oblastech Karenského státu. Vojenské jednotky nadále vybírají od místních komunit „daně“⁴³ Zároveň i v případě stabilního příměří čelí místní komunity traumatům z nedávné minulosti v podobě obětí násilí, vykořisťování, bývalých dětských vojáků, aj.⁴⁴

Nášlapné miny – Území podél thajské hranice je silně zaminované.⁴⁵ S tím se pojí zdravotní rizika tak znehodnocení půdy. Vůdčí osobnost karenské organizace v rozhovoru zmiňuje: „*Miny jsou pro nás velká překážka, zvláště pro provádění zdravotnických projektů a dalších aktivit v postižených oblastech. K některým obyvatelům se zkrátka nedostaneme, protože se neodvažujeme projít přes nebezpečná území, nechceme riskovat životy našich pracovníků. Vláda potřebu sehnat finance na odminování, na to my rozhodně nemáme kapacity.*“⁴⁶

Nedostupnost základních služeb – především organizace působící uvnitř Karenského státu zmiňují jako hlavní problém to, že vláda neposkytuje obyvatelům stále dostatečné zdroje na

⁴³ Z rozhovorů s představiteli místních komunit, listopad 2012. Autorka byla sama svědkem armádních konvojů, směřujících se zásobami směrem k hranicím.

⁴⁴ Děti a mládež mladší 18 let byla rekrutována jak do státní barmské armády, tak do řad nestátních ozbrojených skupin (Democratic Karen Buddhist Army (DKBA), National Union/Karen National Liberation Army (KNU/KNLA) více informací na: http://www.child-soldiers.org/country_reader.php?id=4. Poslední reporty ukazují, že přes téměř dekádu mezinárodního vyjednávání a podepsání akčního plánu nábory dětských vojáků v červnu 2012 mezi OSN a barmskou vládou jsou dětské vojáky stále využívány a rekrutovány barmskou armádou i pohraničními jednotkami (Boarder Guard Forces) .

⁴⁵ Karenský stát je jedním ze dvou oblastí, které jsou nejvíce kontaminované nášlapnými minami, které byly pokládány ve všech sedmi okresech. Východní Barma je jednou z nejzaminovanějších oblastí na světě dle reportu Karen Human Rights Group viz http://www.khrg.org/khrg2012/khrg1201.html#ftn_3.

⁴⁶ prosinec 2011

zajištění zdravotní péče a vzdělání pro místní obyvatele. Problém vzdělání má navíc i etnickou rovinu „vláda by měla začít akceptovat, že výuka jazyka není politika“⁴⁷

Uprchlíci – Podle posledních statistik⁴⁸ žije na thajské straně hranice v uprchlických táborech 130 000 uprchlíků, celkově žije v Thajsku více než půl milionu migrantů. Je zajímavé, že žádná z místních organizací sídlící uvnitř Barmy nezmínila problematiku uprchlíků mezi hlavními problémy Karenského státu. Přestože uprchlické tábory leží jen několik desítek kilometrů od hlavního města Hpa an, je patrné, že vzájemné povědomí a šíření informací na druhou stranu hranice i druhý směrem není ideální.

Vnitřně přesídlené komunity – Obyvatelé byli nuceni opouštět své vesnice, jak z důvodů bezpečnostních, tak v současnosti i v důsledku velkých státních rozvojových projektů, jako je např. stavba přehrad a průmyslových zón.

Velké průmyslové projekty – S transformačními procesy se pojí i otevírání země zahraničním investorům, což je v kontextu problematiky porušování lidských práv hrozbou pro místní komunity. „*Průmyslové zóny jsou velmi nebezpečné. Kvůli poslední cementárně byly zničena celá hora. Je to velmi nešťastné pro celý ekosystém. Diskutovali jsme to i na ministerstvu životního prostředí a s karenskými úřady. Naši lidé ale často nemají dostatečné vzdělání, aby porozuměli všem rizikům. Vidí jen krátkodobý zisk.*“⁴⁹

Ekonomická migrace – mnoho Karenů⁵⁰ však odchází do Thajska nikoli z bezpečnostních, ale z ekonomických důvodů. Je opět zajímavé, že tento problém zmiňují spíše zahraniční pracovníci mezinárodních organizací, zástupci místní občanské společnosti jen výjimečně. „*To co my vidíme jako human trafficking, oni pokládají za hrdinství.*“⁵¹

Jeden z významných aktérů karenské občanské společnosti shrnuje problémy Karenského státu v následujících slovech: „*Nemůžeme budovat mír bez zapojení místních komunit, v místních komunitách je však jen velmi málo vzdělaných lidí, mladé ženy a muži odcházejí za prací do Thajska. Karenský stát má obrovské nerostné bohatství a potenciál v kontaktu s dalšími zeměmi, ale státu i nestátním aktérům v podstatě vyhovuje udržení nepřehledné a konfliktní situace, neboť tak mohou využívat tento potenciál ve svůj vlastní prospěch, staví se průmyslové zóny a velké rozvojové projekty, které mají negativní dopady na životní prostředí i*

⁴⁷ Rozhovor s pracovníci místní nevládní organizace prosinec 2011.

⁴⁸ (TBC, 2012)

⁴⁹ Z rozhovoru s pracovníkem mezinárodní NNO, prosinec 2011.

⁵⁰ Dle rozhovorů až 80%.

⁵¹ Z rozhovoru s pracovníkem mezinárodní NNO, prosinec 2011.

komunity, a to je možné také díky nadále nestabilní bezpečnostní situaci. Etnický konflikt byl po dlouhou dobu na všech stranách využíván hlavně pro zachování zjevného ospravedlnění udržování ozbrojených složek v oblasti a drancování přírodních zdrojů. Církev se sice angažuje v humanitárních a sociálních aktivitách, ale tak zdaleka nevyužívají svůj potenciál, neboť reagují jen na následky skutečných problémů, musí se angažovat v politice. A pokud je politika slovo, které se nehodí do kontextu nevládního sektoru, pak hovoříme tedy o odpovědném občanství. Místní lidé v komunitách si pořád nesou strach z desetiletí ozbrojeného konfliktu. Potřebujeme je vzdělávat a ukazovat jim, jaké příležitosti teď Barma nabízí. Podpořit mladé lidi, aby tu zůstávali. Bude to ale samozřejmě trvat roky. Když ve vesnických komunitách totiž pronesete slovo politika, lidé si pořád myslí, že je to něco proti vládě.“⁵²

Členka exilové organizace sídlící v thajské Mae Sot připomíná že „Nesmíme v tom demokratizačním nadšení zapomenout, že Barma je nezdravá traumatizovaná společnost, je potřeba hodně času a spousta práce v oblasti rekonciliace.“⁵³

Z výše uvedeného je zřejmé, že základním předpokladem pro jakýkoli rozvoj oblasti Karenského státu je nutné především úspěšné mírové jednání a rekonciliace napříč společnostmi. Pro rozvoj demokratického vládnutí je nutné odstranění etnické diskriminace a budování vzájemné důvěry. V obou těchto úkolech mohou sehrát pozitivní roli i aktéři místní občanské společnosti.⁵⁴ V následujícím oddíle se tedy již konečně dostáváme k zodpovězení první výzkumné otázky po struktuře místní občanské společnosti Karenského státu:

3. 3. 2 Aktéři karenské občanské společnosti

Pro účely této práce zahrnují do této skupiny jak aktéry, kteří sídlí či provádějí aktivity na území Karenského státu, tak organizace, které se profilují jako etnicky karenské a působí přeshraničně nebo v exilu/v Thajsku. Cílem této kapitoly nicméně není deskriptivní analýza aktérů občanské společnosti ve smyslu jejich kompletního přehledu. Hlavním zaměřením je vysledovat určité typické charakteristiky a popsat jaké funkce tyto aktéři plní.

Struktura mandaly

⁵² Rozhovor s místním představitelem OS, prosinec 2011.

⁵³ Rozhovor se členkou barské eilové organizace v Mae Sot AAPP, únor 2013.

⁵⁴ Etnická identita Karenů je velmi významná, rozhodně však není jednotná. Eistuje několik podskupin, které mluví různými jazyky a mezi kterými částečně existuje i určitá rivalita, která je spojena i s náboženstvím. Mezi Sgaw Kareny je mnoho křesťanů a většina Ploung Karenů jsou buddhisté. Dále tu je etnická podskupina Pa O a řada animistických kultů. nejednotná je i Karenská ozbrojená opozice, od převážně křesťanské Karenské národní Unie se oddělila Demokratická karenská buddhistická armáda.

Struktura místního organizování stále vychází z tradičního silného postavení církví a klášterů. South (2011, s 26) tento jev nazývá mandalovým charakterem místní občanské společnosti. Tím odkazují na fakt, že osobní patronát náboženských vůdců vytváří v podstatě autonomní zóny, které fungovaly i jako ochrana před ozbrojenými skupinami, ale kde se byli i podnikány aktivity komunitního rozvoje.

Jedním z vrcholných náboženských vůdců v Karenském státu je buddhistický mnich U Pinya Thami (představený kláštera Taungelay), který je aktivní v mobilizaci komunit v rámci zemědělských a dalších rozvojových komunitních projektů a zároveň hrál roli v mezi náboženském dialogu s křesťanskými autoritami, a zároveň byl schopný koordinovat účast karenských politických stran ve volbách v roce 2010.⁵⁵ V Karenském státě je považován za mnicha demokratizace. Nicméně transparentnost jeho jednání je značně diskutabilní. Netají se například osobním kontaktem s bývalými veliteli armády, zastává velmi kritický postoj k nejvýznamnější barmské opoziční političce Aung San Suu Kyi.⁵⁶

Mandalové charakteristiky ale nepředstavují pouze tradiční aktéři v podobě náboženských a etnických autorit, ale také ozbrojené karenské skupiny a barmská vláda, mající kontrolu vždy nad omezeným územím. Kramer (2011, s. 30- 34) však poznamenává, že dokonce i externí aktéři a mezinárodní organizace a sítě mohou také demonstrovat tyto znaky. Mozaika donorů a mezinárodních nevládních organizací, kteří na thajsko-barmské hranici vytvářejí humanitární průmysl a sítě aktivistů mohou být považovány za centra síly a určité autority, která spolu spolupracují ale také často soutěží.

3. 3. 2. 1 Faith – based jádro občanské společnosti uvnitř Karenského státu

Stejně jako v ostatních oblastech Barmy, i v Karenském státě byli nejsilnějšími aktéry místní občanské společnosti, které stáli mimo vládní kontrolu, buddhistické kláštery a křesťanské církve. Tom Kramer popisuje ve své analýze situaci, kdy v Karenském státě byly křesťanské a buddhistické skupiny jedny z mála, které měly přístup do konfliktem postižených oblastí a mohly tak poskytovat humanitární pomoc i dlouhodobé služby v oblasti zdravotní péče a vzdělávání vnitřně přesídleným osobám. Tyto organizace vždy působily velmi nízkoprofilově,

⁵⁵ Ploung-Sgaw demokratická strana má své sídlo v Hpa-an a úzce spolupracuje s dalšími organizacemi v buddhistických a křesťanských komunitách. Dokázala efektivně zmobilizovat místní občany a ve volbách v listopadu 2010 získala 9 křesel. V současnosti jsou dva z jejich zvolených zástupců ministry v administrativě Karenského státu.

⁵⁶ Osobní setkání a několikahodinový rozhovor s představeným kláštera Taungelay , listopad 2011.

nicméně některé z nich se zapojovaly i do vyjednávání s vládou či ozbrojenými skupinami, aby přispěly ke zlepšení situace místních obyvatel (Kramer, 2011, s.22-27).

Součástí specifického kontextu oblastí etnických menšin a tedy i Karenského státu, je prominentní role křesťanských církví, která pramení z období kolonialismu, kdy převážně britští misionáři evangelizovali méně rozvinuté oblasti etnických menšin, ve kterých, velmi zjednodušeně řečeno, našli své spojence proti barmské majoritě.⁵⁷ Tyto náboženské organizace měly skrze církevní struktury dlouhodobé a stabilní konexe v zahraničí a na rozdíl od barmských buddhistických skupin, mnoho z těchto křesťanských církví již měla dobré kontakty s mezinárodními donory a organizacemi, což jim poskytovalo přístup k financování rozvojových aktivit i příležitosti pro externí expertízu a školení od mezinárodních odborníků. V těchto organizacích také často působí pracovníci, kteří dokáží bez problémů komunikovat v angličtině, což je nadále zvýhodňuje v přístupu k externím zdrojům. Buddhistické skupiny jsou naopak financovány především z místních darů. Co se týče vztahu ke státní moci, náboženské organizace mají velkou výhodu, že jsou již registrovány pod ministerstvem náboženských věcí a nejsou povinny žádat o novou speciální registraci pro aktivity komunitního rozvoje (Kramer, 2011, s. 27).

Nicméně diskriminace etnických menšin byla spojovacím prvkem pro křesťanské i buddhistické náboženské vůdce, kteří se v minulosti uskupili v Karen State Peace Committee (KPC), která se snažila propojování aktivit místní občanské společnosti a budování míru i mezi jednotlivými karenskými komunitami. Karenských organizací ale existovalo více, v roce 2002 proběhl jeden z prvních karenských kongresů, na kterém se sešly zástupci z 28 karenských organizací občanské společnosti. Aktivizace Karenské komunity v 90. letech na vládou kontrolovaných územích vyústila i ve vznik Karen Development Network (KDN), která má základy v Karen Development Committee, která se soustředila od počátku především na networking a budování kapacit na úrovni místních komunit a místních lídrů (South. 2009, 173-200). KDN je ale také aktivní v oblasti advocacy - iniciovala koordinovaný přístup k dokumentaci a analýze situace a potřeb vnitřně přesídlených osob v Barmě. Jedná se v současnosti o jednu z nejsilnějších karenských organizací na území Barmy, kterou lze označit za faith-based, díky propojení s místními baptisty, a která je přítomná v Rangúnu, na území Karenského státu, a má i očividné konexe na thajskou stranu hranice.⁵⁸

⁵⁷ Pro detailnější informace viz South (2009)

⁵⁸ Z rozhovorů s představiteli KDN v Rangúnu i v Hpa an, březen 2013

Příkladem místní karenské buddhistické faith-based organizace je např. organizace „**Sociální služby Taungalae (TSS)⁵⁹**), která pracuje s místními komunitami především v oblasti rozvoje zemědělství. Patronem organizace je přední mnich U Pinya Thami – představený kláštera Taungalee na sever od města Hpa-an. Ve spolupráci s organizací TSS se zasazuje o ochranu místních občanů před aktivitami nejrůznějších ozbrojených skupin a zároveň podporuje projekty posilující místní komunitu včetně podpory školního vzdělávání. Organizace má okolo 30 aktivních členů.”⁶⁰

Příkladem křesťanské faith-based organizace jsou např. **Sociální služby karenských adventistů (KASS)** “KASS je součástí organizace Seventh-Day Adventist Southeast Mission ve městě Moulemein. Má zkušenosti především v práci s obyvateli místních vesnic, kteří byli zasaženi dlouhodobým ozbrojeným konfliktem – zaměřuje se na poskytování lékařské pomoci a osvětu prostřednictvím vzdělávacích materiálů”⁶¹

Místní církve napojené na zahraniční sítě rozvíjejí tato partnerství i do formy síťových organizací – jedna z nich se zaměřuje na vytváření vzdělávacích příležitostí pro mladé lidi, čímž chtějí předcházet ekonomické migraci místních mladých, pro které je obtížné sehnat v Karenském státě zaměstnání a tak často odcházejí do Thajska. Pod hlavičkou náboženských aktivit takové organizace nemusí žádat o žádné speciální vládní povolení a celkem svobodně provádějí školení například v oblasti lidských práv a leadershipu⁶²

Kromě organizací přímo napojených na církve či kláštery také mládežnické iniciativy, a ženské skupiny a místní kulturní a literární skupiny či skupiny zabývající se ochranou životního prostředí, aj.,

3.3.2.2 Ženské organizace a sdružení

Zástupkyně jedné z předních karenských ženských organizací, která sídlí v Rangúnu, ale své komunitní projekty implementuje i na území Karenského státu, také vyvrací představy o tom, že advocacy práce uvnitř Barmy není možná. Dle slov jedné z vůdčích osobností karenských ženských sítí je v současné době možná spolupráce a koordinace na úrovni centrální vlády. „Můžeme vyjádřit svůj nesouhlas, psaly jsme například dopis prezidentovi, aby ukončil boje v Kačjinském státě. Něco takového bychom si před pár lety nemohly dovolit. Z toho je evidentní, že občanská společnost má teď rozhodně více prostoru. Z našich zkušeností jsou

⁵⁹ Taungalae Social Services.

⁶⁰ Z projektového dokumentu ADRA.

⁶¹ Karen Adventist Social Services, z projektového dokumentu ADRA.

⁶² Z rozhovoru s představiteli místní organizace, prosinec 2011.

*mnohem více uzavření samotní lidé ve vesnicích, jsou velmi opatrní ve vztahu k jakýmkoli skupinám a organizacím. Nevidí, že doba se mění, stále žijí v přítomnosti a strachu minulých desetiletí.*⁶³ Jako jeden z úkolů místní občanské společnosti uvádí právě zvyšování povědomí místních obyvatel o dopadech zahraničních investic a velkých vládních rozvojových projektů. Zároveň se snaží toto téma posilovat také u místních tradičních autorit „*Setkáváme se také s hlavním mnichem, a snažíme se mu vysvětlit, jaké to může mít dopady, on totiž hlavně vidí jen ta pracovní místa, která by to mohlo přinést. Snažíme se ovlivnit jeho postoj ale i postoj místních úřadů a vlády.*“⁶⁴

3.3.3.3 Vzdělávací a kulturní iniciativy

Z důvodu naprostého potlačení etnických jazyků a literatury vojenským režimem, vzniklo mnoho organizací s cílem uchování a rozvoje menšinových tradic a kultury. Na území Karenského státu je to Karen Culture Committee, ale významnou roli hrají i internáty pro karenské studenty ze vzdálených venkovských a horských oblastí, jako je např. Karen Student Centre v hlavním městě Hpa-an.

“KSC bylo založeno v roce 1986 za účelem podpory mladých lidí z odlehlých venkovských oblastí Karenského státu, kteří nemají prostředky na školní docházku. Aktivity KSC spočívají v organizaci aktivit a seminářů pro tyto mladé lidi, a to ve spolupráci s dalšími nevládními organizacemi. Centrum spolupracuje s nejrůznějšími donory, ale nemá žádný pravidelný příjem; částečně a nepravidelně na provoz přispívají i rodiče některých žáků. V průběhu letních prázdnin KSC organizuje semináře o tradiční karenské literatuře a kultuře a snaží se tak podporovat udržování karenské identity a to prostřednictvím mobilizace komunit, na které aktivně podílejí právě mladí lidé z Centra. Součástí seminářů pro studenty jsou také témata rozvoje.”⁶⁵ Zajímavým aspektem této organizace je v místním kontextu fakt, že mezi místními studenty jsou křesťané, buddhisté i animisté, příslušníci větví Sgaw i Ploung Karenů a také studenti z rodin členů karenských ozbrojených skupin.

Mladou komunitní organizací zaměřenou na vzdělávání je např. Taunge La Yat - Education Gathering Group (EGG), která nabízí šestiměsíční vzdělávací program zaměřený na výuku angličtiny a počítačové gramotnosti pro mladé lidi v Karenském státu, výměnné programy a motivuje mladé lidi k aktivnímu zapojení a práci pro místní komunity. Specifikem této organizace, která nese ducha mladé občanské společnosti je to, že se neprofiluje jako etnický

⁶³ Rozhovor se zástupkyní místní ženské sítě, prosinec 2011

⁶⁴ Rozhovor se zástupkyní místní ženské sítě, prosinec 2011

⁶⁵ Z projektového dokumentu ADRA

karenská a ani není navázána na tradiční náboženské autority a jejími zakladateli jsou sami mladí vzdělaní lidé, kteří měli příležitost studovat v zahraničí.⁶⁶

Některé z komunitních organizací vzešly z externě podpořených rozvojových projektů jako například Karenští spolupracovníci pro komunitní rozvoj (KFCD) KFCD bylo založeno v roce 2011 jako podnět vycházející z projektu Kayin Fellowship Programu, který organizace ADRA realizovala s Action Aid Barma. Jeho mladí zakladatelé absolvovali v rámci tohoto projektu školení na podporu rozvoje místních komunit a jejich mobilizace, sociální soudržnosti, míru a dále také zaměřené na vedení a facilitaci a po dva roky působili jako komunitní pracovníci ve svých rodných vesnicích.”⁶⁷ V současnosti se tato komunitní organizace zaměřuje na podporu vesnického vzdělávání, pomocí organizování různých benefičních akcí podporují znevýhodněné studenty.⁶⁸

Spektrum místních aktérů občanské společnosti je však nebyvale široké a dosud ne zcela zmapované. Podle představitele organizace EGG existuje jen v oblasti Hpa-an téměř třicítka komunitních skupin mladých lidí, kteří se začínají sdružovat v sítě karenských mládežnických organizací.⁶⁹

3.3.2.4 Exilová občanská společnost a přeshraniční skupiny, organizace sídlící v Thajsku

Jako nejsilnější hlas karenské menšiny byla vždy slyšet opoziční Karenské národní unie, nestátní ozbrojená skupina, která však jedná jako exilová vláda a je v podstatě politickou silou. V oblastech Karenského státu, které nejsou pod kontrolou barmské vlády, přeshraničně působí některé lokální organizace, které poskytují především krátkodobou humanitární pomoc. Tyto organizace jsou často jediné, kdo mají přístup do daných lokalit a jsou také obvykle příjemci mezinárodní podpory. Nicméně nejnovější analýzy karenského konfliktu docházejí k závěru, že většina těchto přeshraničních skupin rozhodně není neutrální a jsou napojeny na sociální odvětví KNU nebo jiných povstaleckých skupin.⁷⁰ Poměrně nezávisle působí některé přeshraniční organizace na poli vzdělávání. Všechny tyto organizace, které poskytují podporu převážně vnitřně přesídleným komunitám v postkonfliktních oblastech

⁶⁶ Z rozhovoru se zakladateli organizace, prosinec 2012.

⁶⁷ Karen Fellows for Community Development (KFCD), z projektového dokumentu ADRA.

⁶⁸ Diskuze se členy organizace, prosinec 2011.

⁶⁹ Z rozhovoru s představitelem místní komunitní organizace, březen 2013.

⁷⁰ Na rozdíl od nich se aktéři občanské společnosti působící uvnitř Barmy proti KNU často vymezují, protože nesouhlasí s tím, že se vnímají jako exilová vláda a hovoří za všechny Kareny, někteří doslova mají dost top-down rétoriky KNU, žijí podle nich v minulosti nevnímají, že lidé uvnitř chtějí žít po 60 letech normální život – dle rozhovorů s karenskými NNO z prosince 2011.

působí velmi nízkoprofilově skrze církevní sítě. Veškeré aktivity v postkonfliktních pohraničních oblastech však nejsou nijak systematicky evaluovány (South, 2011, s. 30).

Kontakt přeshraničních skupin s aktéry občanské společnosti uvnitř Barmy,

Na základě svého pozorování však Ashley South (2011, s. 31) uvádí, že se zvyšuje počet místních exilových organizací, které uznávají a oceňují práci občanské společnosti uvnitř Barmy. Zvětšují se sítě a neformální kontakty mezi organizacemi, zvláště mezi těmi, které se věnují stejným tématům – zdravotní péče, ženská práva, atd. Tyto organizace často vycházejí z lidskoprávního přístupu a mají i analytické a výzkumné programy, které se zaměřují na vydávání terénních výzkumných zpráv, zároveň však implementují rozvojové projekty přímo v komunitách. V této době se právě otevírá prostor pro koordinaci a spolupráci s místními organizacemi působících uvnitř Barmy.

Příkladem takové organizace sídlící na thajské straně hranice je zdravotnický Back Pack Health Worker Team, kteří v rámci svého zdravotnického programu poskytují zdravotní péči v postkonfliktních oblastech a vnitřně přesídleným komunitám a zároveň školí komunitní zdravotníky a zpracovává data z oblastí do reportů.

Organizací, která se věnuje oblasti advocacy, je na příklad Karen Environmental and Social Network KESAN, která se zabývá jak přímou podporou udržitelného rozvoje místních komunit, tak veřejnými aktivitami a prací na úrovni policy a advocacy, snahou prosadit změny např. v oblasti ochrany životního prostředí či genderové rovnosti.⁷¹ Dalšími významnými organizacemi jsou například sítě ženských organizací (např. Karen Women Organisation)⁷², které se zabývají také jak přímou komunitní prací, tak oblastí policy a advocacy.

Podle vyjádření jedné z pracovnic mezinárodní NNO v thajském Mae Sot, která pracuje s místními komunitními organizacemi, jsou přeshraniční organizace velmi napojené na KNU a nechtějí se příliš setkávat s jinými organizacemi. *„Žijí stále v opozičním módu, je pro ně těžké si po tolika letech připustit, že by měli začít spolupracovat s barmskou vládou. Nejvíce průchozí se zatím jeví sektor zdravotnictví. Barmská vláda tyto skupiny vlastně potřebuje, protože se sama na mnohá území nedostane.“*⁷³

⁷¹ Research/Advocacy/Campaign. *Karen Environmental and Social Action Network*, 2012.

⁷² *Karen Women Organization* [online]. 2012.

⁷³ Z rozhovoru se zástupcem mezinárodní organizace v Mae Sot, únor 2013.

V současné době dynamických změn jsou tyto organizace nuceny reagovat na politickou situaci. Mnohé z nich vydávají poziční materiály, ve kterých jasně vyjadřují své postoje. Na příkladu takového materiálu Back Pack Health Worker Teamu z května 2012 může shrnout, že některé skupiny podporují další mírová jednání, ale upozorňují, že vláda je stále v otevřeném konfliktu s jinými etnickými skupinami a upozorňují na to, že bez zahrnutí všech etnických menšin do mírových procesů nebude politický dialog úspěšný. Tato organizace apeluje na pokračování přeshraničních operací, dokud to budou potřeby místních komunit vyžadovat. Zároveň je však otevřená spolupráci a koordinaci přeshraničních skupin s organizacemi působícími z barmské strany. Současně se vzhledem k barmské vládě vymezují jako border-based organizace, odmítají tedy označení přeshraniční (což by je v očích vlády stavělo do ilegální pozice), a argumentují tím, že jejich zdravotníci žijí a pracují ve svých komunitách uvnitř Barmy. Můžeme se jen domnívat, nakolik je tato pozice ovlivněna postojem donorů, kteří radikálně snižují svou podporu organizacím sídlícím v Thajsku a přesouvají se dovnitř do Barmy. (Z thajské strany je nicméně prováděn celý management, koordinace a školení). Od vlády vyžadují uznání a integrování do barmské společnosti.⁷⁴

Další oblastí

Další klíčovou oblastí pro spolupráci přeshraničních skupin a aktérů uvnitř Barmy bude oblast vzdělávání. Vzdělání, které poskytovaly karenské skupiny, bylo etnické a tedy především v karenštině. V situaci, kdy se mluví o navrácení mnoha emigrantů a uprchlíků je nutné řešit, jak bude jejich vzdělání barmská vláda na svém území uznávat, aby mohli například pokračovat na barmských univerzitách.⁷⁵

Velkým tématem karenských exilových organizací je v současnosti diskutovaná budoucí repatriace barmských uprchlíků z táborů, které se nacházejí na thajské straně hranice. Karen Refugee Council se začíná věnovat aktivitám, které by měly podpořit připravenost uprchlíků na možný návrat. Zároveň se setkávají i s místními vládními autoritami uvnitř Barmy, jednaly např. s předsedou vlády Karenského státu. Komunitní organizace barmských uprchlíků vydávají poziční prohlášení a začínají se setkávat s organizacemi uvnitř Barmy. Prohlašují však, že repatriace by neměla nastat do té doby, než bude vyhlášen celostátní mír se všemi etnickými skupinami po celé Barmě. Tyto organizace se snaží šířit informace v komunitách

⁷⁴ Back Pack Health Worker Team: Primary Health Care [online]. 2012.

⁷⁵ Např. Karen Teacher Group

uprchlických táborů, pomocí letáků, rozhlasu a pouličního divadla. Sdílejí především informace o postupujících mírových jednáních v Karenském státě a také otvírají pohledy mladých lidí na situaci potenciálního návratu, pomocí dramatických scén přehrávají možné scénáře, které mají místním lidem přiblížit možnou budoucí realitu, aby se na ni dokázali lépe připravit. Probíhají také workshopy o lidských právech a další podpůrné aktivity. Objevují se otázky, co bude s těmito organizacemi, až nastane repatriace. V uprchlických táborech implementují vzdělávací a komunitní aktivity. Budou mít možnost svou činnost přesunout do Barmy? Jsou zároveň závislé na externích zdrojích financování. Bude je v Barmě podporovat barmská vláda?⁷⁶

3.3.3 Postavení a funkce aktérů místní občanské společnosti na cestě k demokracii

Ashley South (2008, s.10) hovoří o občanské společnosti jako o motoru demokracie ze spodu, a to právě především v etnických oblastech. Ve své studii tvrdí, že občanská společnost může ovlivňovat sociopolitickou transformaci, jak na místní, tak na celostátní úrovni. Na místní úrovni podle něj aktivity nevládních a komunitních organizací posilují komunity a jejich participaci., což může postupně vést ke změně způsobu vládnutí místních autorit. Na celostátní úrovni je rozvoj občanské společnosti základním předpokladem pro udržitelnou demokratizaci.

Podle výše nastíněného charakteru aktérů karenské občanské společnosti a jejich aktivit na tomto místě stručně shrnuje jejich stávající postavení a funkce, které již nyní vykonávají v procesu transformace společensko-politického systému. Navazují zde přímo na výstupy teoretické části, kde byly tyto demokratizační funkce, tak jak je nazýváme v našem západním diskurzu konceptu občanské společnosti, popsány. Nyní je tedy použijí jako vodítko, podobným způsobem, jak byly formulovány i v expertním dotazníku:

3.3.3.1 Poskytování pomoci, podpora přístupu k sociální spravedlnosti, naplnění lidských práv na důstojný život

Z výše uvedeného přehledu jasně vyplývá, že naprostá většina všech karenských organizací občanské společnosti se v nějaké formě angažuje v sociální a humanitární oblasti. I z důvodu obtížné dostupnosti oblastí pro mezinárodní organizace je humanitární pomoc karenským komunitám poskytována převážně místními organizacemi, z nichž některé jsou financovány z mezinárodních zdrojů. Místní nevládní a komunitní organizace mají také přístup do

⁷⁶ Dle vyjádření KRC na koordinačním setkání v Mae Sariang a následné diskuze s karenskými komunitními organizacemi, únor 2013.

konfliktem zasažených oblastí a k vnitřně přesídleným komunitám. Nejčastěji se jedná o projekty místního komunitního rozvoje, vzdělání či zdravotní péče.

3.3.3.2 Zlepšení/prohloubení možností politické participace

Podporu politické participace místních obyvatel místní organizace většinou sami neuvádějí. Nicméně, jak se vyjádřil expert D: „*Organizace občanské společnosti v jihovýchodní Barmě dle jeho úhlu pohledu pracují na politické dimenzi, ale na jiné, než si západní donoři představují. V dlouhodobé perspektivě se zabývají tématy jako je gender, mezigenerační vztahy, struktura sil, tedy politikou v malém měřítku.*“ Struktura a řízení místních organizací však často zrcadlí společnost, která je řízena nedemokraticky a z vrchu tak, že často závisí na jednom vůdci či vizionářském zakladateli a nedává příliš prostoru mladším členům podílet se na rozhodovacích procesech (Kramer, 2011, s. 43). Detailně se styly řízení organizací na území Barmy zabývá výzkum⁷⁷ organizace Local Resource Centre (2012, s.9), který dochází k závěrům, že řízení místních organizací je často „one man show“, kdy při řízení pracovního týmu nejsou vždy sdíleny veškeré informace a spíše než o participativním rozhodování můžeme hovořit o udělování pokynů.

3.3.3.3 Reprezentace marginalizovaných komunit

Dominantní role místních elit ovlivňuje i funkci místní občanské společnosti být autentickým reprezentantem marginalizovaných komunit. K tomu se vyjadřuje i jeden ze zapojených expertů (D), který toto vnímá jako jeden z kontroverzních aspektů stabilizace mírových procesů: „*Díky uzavření příměří se totiž mnohé oblasti a tamější komunity stávají přístupnější pro více aktérů, což může být nepříjemné pro komunitní organizace, které byly dosud tzv. gatekeepers⁷⁸ a mnohdy samy se jmenovaly mluvčími těchto zranitelných skupin. Nyní se totiž často ukazuje, že komunitní organizace je považována a prohlašuje se za reprezentanty určité populace, za hlasy lidu, protože jsou také Kareni, ale jsou to často Kareni z Rangúnu, z Hpa-an, či jiných měst, tedy nejsou skutečně autentickými reprezentanty místního prostředí.*“⁷⁹

3.3.3.4 Kontrola státní moci, „watch dog“, „advocacy“

Vzhledem k předcházejícímu represivnímu režimu nemohli aktéři občanské společnosti uvnitř Karenského státu po dlouhou dobu ani nemohly provádět advocacy aktivity, tato činnost se

⁷⁷ Nutno podotknout, že tento výzkum nebyl přímo zaměřen na karenské organizace, ale zahrnoval zástupce 32 organizací z celé Barmy.

⁷⁸ Majitelé klíčů – tzn. jedinní, kteří měli přístup do určité oblasti.

⁷⁹ Z skype rozhovoru nad otázkami v dotazníku, 27.3. 2013.

teprve začíná rozvíjet. Dosavadní advocacy a informační aktivity uvnitř Barmy byly vždy nízkoprofilové a proto nebyly tolik vidět jako aktivity skupin sídlících na thajské straně hranice. Expert B připomíná, že tyto oblasti *“jsou často předmětem činnosti karenských exilových organizací, které mají základnu v Thajsku“* Je podle něj třeba mít na vědomí, že činnost těchto organizací není vždy zcela neutrální. Exilové skupiny se dlouhá léta zabývají monitorováním porušování lidských práv, tyto aktivity jsou ale také velmi blízko interpretaci KNU, zahrnují data pouze těch, kteří jsou ochotni komunikovat se zástupci ozbrojených skupin a prezentují místní obyvatele jako oběti vládní armády. Často tak vůbec neuznávají roli KNU a dalších protivládních sil jako aktérů konfliktu. Také neanalyzují vztah mezi humanitární asistencí a ozbrojeným konfliktem. Navíc, jak podotýká Kramer (2011, s. 29), samotná existence a schopnost místních organizací provádět rozvojové aktivity přímo v Barmě popírá samotné advokační úsilí některých z exilových organizací, které tvrdily, že svobodné sdružování lidí v Barmě není možné a volaly po mezinárodní izolaci Barmy.

3.3.3.5 Podpora inkluzivních a demokratizačních rozvojových procesů, komunikace zájmů komunit s místními autoritami, politiky

Specifická oblast advocacy, kterou se karenské organizace zabývají, se vztahuje k velkým rozvojovým projektům, které jsou iniciované vládou a zahraničními investory. Některé ze silných organizací občanské společnosti, jak uvnitř tak na thajské straně, organizují školení pro místní komunity a zároveň se snaží komunikovat s vládou i nestátními aktéry o tom, jak využívat přírodní zdroje a půdu ve prospěch celé komunity. Daleko otevřenější mají v této oblasti pole působení organizace na thajské straně, které vyjednávají s nestátními aktéry. Některé organizace s nimi spolupracují do té míry, že například pro KNU vytvořili koncept enviromentální a genderové politiky.⁸⁰ za jejichž Podle mého pozorování se oblasti advocacy a policy dokonce častěji věnují silné místní síti občanské společnosti, které na to mají kapacitu a kontakty, a naopak mezinárodní nevládní organizace se této oblasti často vyhýbají, protože potřebují mít dobré vztahy s vládou pro zajištění udržitelnosti svých velkých projektů.

3.3.3.6 Budování kapacit politických aktérů, podpora mírových procesů a aktivit a podpora demokratických voleb, aj.

Spolupráce s politickými aktéry však není omezená jen na exilovou občanskou společnost a nestátní aktéry, ale některé místní organizace se věnují podpoře kapacit politických sil i uvnitř Karenského státu: *“Pomáháme s rozvojem kapacit v případě Ploung-Sgaw Democratic Party,*

⁸⁰ S rozhovoru se zástupcem této místní exilové organizace, únor 2012

*pravidelně se s nimi setkáváme, a byli jsme aktivní i v období parlamentních voleb. Pomáhali jsme formovat skupiny mládeže, pořádali osvětové aktivity v komunitách.*⁸¹ Obecně se uznává, že pro udržitelný rozvoj je třeba budovat kapacity i na úrovni barské vlády a úřadů, nicméně i podle některých externích expertů mají k těmto aktivitám prostředky a mandát spíše agentury OSN, než nevládní organizace. (Ware, 2012, s. 326)

Možnosti spolupráce místní občanské společnosti s barskou vládou a místními úřady limituje také velmi problematický proces registrace místních organizací.⁸² Vláda často „nechává“ organizace existovat v jakémsi pololegálním módu, ale očividně nemá zájem je efektivně registrovat. To je pro vládu výhodné z toho pohledu, že místní organizace poskytují obyvatelům služby, ale kdyby začaly podnikat aktivity, které by vzbudily výrazné vládní nesympatie, tak proti těmto organizacím mohou vystoupit a postihnout je za ilegální činnost. Je zde patrná i určitá diskriminační praxe právě vzhledem k organizacím občanské společnosti zastupující etnické menšiny. Zástupce místní nevládní organizace zmiňuje: *“O registraci jsme žádali již před více než dvěma lety. Ale vyřízení je stále v nedohlednu. Chtějí po nás, abychom v názvu vyměnili slovo Karen za Kayin, ale naše rada je zásadně proti.”* Za účelem registrace si jedna z nejsilnějších karenských organizací dosadila do názvu za písmeno K, namísto původního slova Karen, slovo Knowledge.⁸³

3.4. Dopady externí podpory

V následující části bude nastíněn dopad mezinárodních organizací na místní občanskou společnost. Snahou je především vyjít ze současných zkušeností a pojmenovat rizika případně nabídnout cesty, jak tyto rizika zmenšovat.

3.4.1. Posílení konfliktu, problematika podpory etnicky vymezené občanské společnosti

Barma je země rozdělená etnickým konfliktem a v této situaci je klíčové, aby byly podporovány aktivity, které budou místní obyvatele spojovat a ne je ještě více rozdělovat. Konflikt je přítomný jak mezi etnickými skupinami, tak mezi náboženskými a klíčové je důkladné porozumění konfliktu a všem zúčastněným aktérům. Podpora pouze jedné skupiny může způsobit eskalaci konfliktu a nové napětí. V minulosti mnoho mezinárodních donorů a organizací navázalo mnohem užší pracovní vztahy s karenskými křesťanskými skupinami než

⁸¹ Z rozhovoru s představitelem místní karenské nevládní organizace, prosinec 2011.

⁸² Podobně přesahují možnosti místních organizací občanské společnosti teoreticky formulované funkce: *Podpora nezávislosti soudů a Udržování odpovědnosti místní úřady za poskytování přístupu ke službám.*

⁸³ . Rozhovor se zástupci těchto organizací (prosinec 2011, březen 2013).

s karenskými buddhistickými skupinami, neboť karenští křesťané často mají kanceláře v centrálním Rangúnu a domluví se anglicky a mají již kontakty zkušenosti s mezinárodními donory skrze církevní sítě. To podle průzkumu Toma Kramera (2011. s. 36-44) vedlo k častým podezřením, že cizinci chtějí spolupracovat jen s elitou křesťanských Sgaw Karenů, což podporovalo rivalitu mezi karenskými komunitami.

O názor, zda je skutečně zájmem karenské občanské společnosti demokratické vládnutí, nebo převládá téma etnicity, sem požádala vybrané experty a zároveň jsem v dotazníku připojila doplňující otázku: „*Vidíte nějakou cestu, jak podpořit společenský kapitál a občanské hodnoty spíše, než posilovat etnické uvědomění, které v mnoha případech společnost spíše rozděluje?*“

Expert A připouští, že občanská společnost a etnické zájmy se prolínají, přičemž to podle něj však nemusí být nutně negativní, zvláště pokud se jedná o naplňování práv na etnické sebeurčení. Rovněž expert B věří, že pro většinu aktérů občanské společnosti v Karenském státě jsou hlavním cílem lidská práva Karenů. Aby toho dosáhly, snaží se o celostátní dialog mezi všemi etnickými skupinami, nejen Kareny. Chtějí federaci, kde etnické státy budou méně závislé na dnešní centralizované vládě, a kde etnické menšiny, v tomto případě Karenové, budou mít stejná práva, jako Barmánci. S důvěrou a budováním společenského kapitálu je to však podle něj komplikovanější: „*Myslím, že by aktéři místní občanské společnosti měli být více vystaveni kontaktu s jinými organizacemi občanské společnosti z jiných států a regionů. Budování důvěry však bude trvat dlouhou dobu, neboť rány a nenávisť jsou hodně hluboké.*“⁸⁴ Expert D při rozhovoru nad dotazníkem upozornil na fakt, že etnická občanská společnost byla v průběhu devadesátých let významně posilována zvenčí, a tento trend vedl k tzv. ghettoizaci těchto skupin. Jako klíčové proto rovněž vidí především posilování celostátního dialogu mezi barmskou většinou a etnickými komunitami i nestátními aktéry. „*Jinak budou dále pracovat paralelně a to je velmi nešťastný vývoj.*“⁸⁵

Poučení z chyb minulých nabízí v tomto ohledu odborný článek Alexandera Horstmanna o etických dilematech karenských organizací na thajské straně hranice, jenž zmiňuje i tendenci

⁸⁴ Expert B- dotazník.

⁸⁵ Expert C uvedl, že se necítí natolik jistý hodnotit pozici a cíle OS vzhledem k prosazování jejich etnických zájmů. Nicméně vidí cestu v posilování občanského dialogu a kapacit místních organizací a jejich porozumění významu a charakteru demokratické společnosti, protože mnozí aktéři mají podle něj jen velmi omezenou znalost toho, jak by mohla demokratická společnost fungovat a proto reprodukují stávající, tradiční rétoriku založenou na etnickém sebeurčení.

tamějších organizací k vytvoření nacionalistického projektu baptistických Karenů, který ohrožuj neutralitu humanitární pomoci. Uvádí, že v tomto případě mezinárodní podpora křesťanských církví povzbudily nacionální aspirace etnických menšin v Barmě a podpořili tak konflikt mezi křesťanskými Kareny a Buddhistickými Kareny a Barmánci. Upozorňuje také na to, že přestože je jen 15 -20% Karenů, kteří se hlásí ke křesťanství, v uprchlických táborech mají vůdčí pozici. Do této elitní charakteristiky spadá i rys subetnického vymezení Sgaw Karenů, kteří jsou majoritně baptisté a nasměrovali místní vzdělávací systém směrem k posilování etnonacionálního vědomí. Byli to totiž původně křesťanští misionáři, kteří spolu se Sgaw karenskými intelektuály vytvořili Karenskou kulturní identitu jako opozici vůči majoritní barmské kultuře (Horstmann, 2012, s. 4 -8).

Z toho by se dalo usuzovat, že etnické zájmy jsou reprezentovány více organizacemi působící na thajské straně hranice. Karenské organizace uvnitř Barmy proklamují podporu sebedůvěry místních lidí a jejich občanského povědomí. Výjimky však i v tomto případě potvrzují pravidlo.⁸⁶ Zásadním se zdá proto otevření dialogu mezi jednotlivými karenskými aktéry občanské společnosti a jejich kontakt s ostatními organizacemi a skupinami v rámci celé Barmy. Jeden z představitelů karenské společnosti uvnitř Barmy, který zároveň působí jako poradce jedné z mezinárodních organizací, uvedl: „*Máme velký zájem na budování sociální integrace a koheze. Jsou tu silné vazby uvnitř skupin a ale málo spojení napříč*“⁸⁷ Je podle něj potřeba začít s malými aktivitami, které dokáží lidi spojovat, jako třeba hudba. Také je potřeba vystavit Kareny perspektivě jiných oblastí Barmy⁸⁸

3.4.2 Nadřazenost mezinárodních organizací, nerovné partnerství

Z výše uvedeného je zřejmé, že různí aktéři místní občanské společnosti mohou mít různé zájmy. Mezinárodní organizace na to mohou přirozeně reagovat stanovením základních kritérií, pro výběr organizací občanské společnosti, které budou podporovat s cílem posílit demokratickou společnost.⁸⁹ Podle experta C však místní aktéři nejprve potřebují vzdělávání v oblasti demokratických hodnot. Aplikovat na ně kritéria interního demokratického zřízení je zatím poněkud předčasné. „*Je třeba být inkluzivní a snažit se zahrnovat skupiny, které reprezentují muže, ženy, tradiční struktury i mladé lidi, atd.. Je však také být dostatečně*

⁸⁶ Z rozhovoru s vůdčí osobností místní karenské organizace, prosinec 2011.

⁸⁷ Doslova uvedl: „there is strong bonding but no bridging,“ což mimo jiné značí to, že elita karenské občanské společnosti má teoretické znalosti o roli a funkci občanské společnosti a teorii společenského kapitálu.

⁸⁸ „Let Karen Youth to see it from Mandalay perspective before they go abroad“

⁸⁹ Rozhovory se zástupci mezinárodní organizace, březen 2013.

flexibilní a vysvětlit, co to vlastně demokracie je, a ne ji v situaci po šedesáti letech ozbrojeného konfliktu v jedné z nejreprezivnějších zemí světa očekávat ze dne na den.“

3.4.2.1 Západní koncept vs. místní realita

Na jednu stranu pokládám za důležité, aby byli aktéři občanské společnosti posuzováni a byla pečlivě nastavována forma podpory na míru jednotlivým organizacím. Zároveň však čím dál více nabývám dojmu, že snaha aplikovat jasná kritéria, vytvořená na základě našich západních představ o fungování občanské společnosti v transformujícím se státě, je opět silně paternalistická až neokolonialistická. Tuto otázku jsem několikrát kladla zástupcům mezinárodních organizací v Barmě, které se profilují jako lidskoprávní, a velmi často mi bylo odpovězeno, že jejich podpora směřuje především do komunitních organizací, které nejsou napojeny na žádné politické síly ani se neprofilují jako náboženské. Z vlastní zkušenosti se však domnívám, že tato kritéria se v podstatě vylučují s tradičním ustavením místní občanské společnosti a pokud by byla aplikována opravdu důsledně, vyjímala by zcela zásadní aktéry místního občanského sektoru.

Také expert B pochybuje o tom, že by měla být aplikována nějaká konkrétní kritéria. Podle něj by se mezinárodní organizace rozhodně měly zabývat organizacemi místní občanské společnosti, studovat a evaluovat jejich struktury a cíle a na tom stavět program podpory jejich kapacit. Nicméně upozorňuje na fakt, že místní organizace se mohou v mnohém lišit od našeho západního konceptu občanské společnosti. Celkové velmi top-down struktura rozhodování jsou podle něj silně zakořeněny v místní společnosti. Je zřejmé, že pro budování demokratické společnosti místní organizace potřebují podporu a rozvoj i ve vlastních řadách, to však musí být realizováno pouze velmi citlivým a participativním způsobem. Jako příklad současné praxe však uvádí základní funkční kritérium a tedy to, že místní organizace musí mít pro úspěšnou implementaci projektů místní karenské zaměstnance, protože v současné situaci a společenském nastavení si Barmánci nezískají důvěru místních komunit. Je třeba znát jazyk komunity a vybudované osobní vztahy.

Expert C vznesl na toto téma poněkud kontroverzní pohled. Pokud podle něj chceme opravdu stavět programy podpory občanské společnosti ze zdola (bottom up), a vybírat si pro to vhodné místní partnery, potřebujeme najímat více konzultantů. Princip, který funguje mezi většinou donorů a mezinárodních organizací, a podle kterého je potřebné a efektivní utrácet naprostou část zdrojů na přímou programovou podporu cílovým skupinám, sám nazývá tzv „foolish economy“. Mezinárodní aktéři podle něj musí být především lépe informováni o

místní realitě a souvislostech, potřebují strávit více času v terénu a potřebují zaměstnance, kteří dokáží porozumět dynamice místních struktur a budovat kvalitní vztahy. Namísto zvažování kritérií by bylo také dobré zvážit podobu a design programů samotných. Pro udržitelný rozvoj ze zdola je potřeba začít s malými obnosy financí na podporu lokálních komunit a až v případě úspěchu je dobré podporu rozšiřovat a multiplikovat. Je lépe mnoho malých projektů než jeden velký, přestože se to vylučuje s pohledem mnoha donorů na efektivnost rozvojové spolupráce. Také je zásadně potřebná přítomnost a kontakt s cílovými komunitami, budování vztahů a posilování důvěry.

Zdá se tedy, že paradoxně vytváření a aplikace kritérií výběru vhodných organizací, které má prvotně zamezit partnerství s organizacemi, které by mají cíle a praktiky, které se neslučují se západním demokratickým konceptem, tak může být postaveno na nedokonalém pochopení místního kontextu a zároveň vytvářet tlak nadřazenosti mezinárodních organizací, což předem limituje možnosti vytvoření rovného vztahu partnerství.

3.4.2.2 Nedostatečné propojení programů zahraniční rozvojové spolupráce a podpory občanské společnosti

K vytváření takových kritérií mnohdy přispívají i požadavky donorů, kteří například v rámci určitých dotačních titulů na podporu občanské společnosti odmítají podporovat tzv. rozvojové aktivity⁹⁰ Západní občanskoprávní rétorika však není dle lokálních zdrojů pro místní kontext vždy adekvátní. Jako nejefektivnější strategie se organizacím osvědčuje zahrnovat místní autority do analýz potřeb a problémů místních obyvatel, seznamovat je s místní realitou tedy zahrnovat je do boje proti chudobě, ovšem bez toho aniž by je vinily za současný stav.⁹¹

Také většina analytiků se v současnosti shoduje na tom, že podpora místních skupin, které provádějí humanitární pomoc a rozvojové aktivity zvláště v případě marginalizovaných komunit v izolovaných a postkonfliktních oblastech je dlouhodobě strategická pro posilování těchto místních skupin a budování více pluralistické, demokratické a spravedlivé společnosti s respektem pro práva etnických menšin. (Kramer 2011, South 2008, 2011)

Aktivní občanství může být viděno jako přirozené vyústění vysoce participativního rozvoje, kdy komunity a místní organizace vlastní své rozvojové iniciativy, sami za sebe advokují/vyjednávají a vyžadují po místních autoritách odpovědnost za udržitelný rozvoj. (Ware, 2012, s. 339)

⁹⁰ Viz program Transformační spolupráce ČR.

⁹¹ Z rozhovorů se zástupci místních organizací, prosinec 2011.

Také expert D, který se tímto tématem dlouhodobě zabývá, tvrdí že je vhodné využít malé humanitární a rozvojové projekty k budování společenského kapitálu. Podpora rozvojových projektů je pro demokratickou změnu nutná i z velmi prozaických důvodů. Pokud lidé nebudou mít dostatek příležitostí zaměstnání/obživy, nebudou v Karenském státu zůstat, budou odcházet stále do Thajska. Je potřeba podporovat odborná školení a zemědělské projekty uvnitř Karenského státu, což tvrdí i členové některých přeshraničních organizací, kteří se podobnými aktivitami zabývají v Thajsku.⁹²

Z této logiky progresivně vychází například donorská iniciativa norské vlády Myanmar Peace Support Initiative, která v rámci podpory mírových jednání implementuje v marginalizovaných oblastech malé pilotní humanitární projekty. Příkladem jak využít rozvojový projekt pro budování společenského kapitálu může být i typ projektu Fellowship, který realizovala ADRA ČR v Karenském státě v letech 2010 -2011.⁹³

Základní rizika plynou také z toho, že zatímco v rámci projektů dotovaných z programů podpory demokratické transformace se mezinárodní organizace snaží posilovat místní organizace, v rámci projektů humanitární pomoci a rozvojové spolupráce jednají často odlišně, často implementují projekty samostatně, nezávisle na místních aktérech. Zástupci místních NNO často svorně kritizují mezinárodní organizace za to, že je považují za své implementátory, a ne partnery v pravém slova smyslu. Existuje zde obava, že mezinárodní agentury převálcují dobré místní iniciativy, které opravdu vycházejí z místních podmínek a společnosti a využijí místní organizace jednoduše pro uskutečňování svých vlastních programů (Ware, 2012, s.325- 326).⁹⁴ Podle experta D je problémem už samotným přístup donorů, kteří se spojují v takzvané multidonorské fondy, které sami identifikují, co chtějí podpořit a pak vyhlásí grantové tituly. „*Mnohem lepší by samozřejmě bylo, kdyby donoři a mezinárodní aktéři pracovali přímo s místními skupinami a podle toho by viděli, co je dobré dělat - co zapadá do místní reality, a pak pro to zkusit najít finance. Někteří jsou však již i dnes naštěstí více flexibilní.*“

⁹² Z rozhovorů z února 2013

⁹³ Viz Přílohy.

⁹⁴ Další překážkou rovného partnerství je to, že místní komunitní organizace nejsou většinou registrované a i když o oficiální registraci usilují, čekají na její vyřízení dlouhé roky. Mezinárodní organizace tedy přebírají odpovědnost za udělené granty, protože pro institucionální donory je nepřijatelné investovat finance do neregistrovaných skupin, neboť zde není možnost/ mechanismus kontroly.

3.4.3 Nutnost přizpůsobování se požadavkům mezinárodních aktérů – narušení místních struktur občanské společnosti

3.4.3.1 Tlak na oblast činnosti

Velmi aktuální problematikou je dnes přesun zájmu donorů a tím pádem i mezinárodních organizací z přeshraničních aktivit dovnitř Barmy. „Mezinárodní donoři nám říkají, že přeshraniční aktivity podporovali dvacet let a nebyl z toho žádný efekt, tak že se posouvají dovnitř, že jsme promarnili svoji šanci. Myslím, že to vážně není fér. Některé ty snahy jsou příliš optimistické, příliš rychlé. Co když se režim znovu zvrtné? Všechny ty mezinárodní organizace můžou odejít domů, co bude ale s našimi lidmi? Bojím, se že o to se nikdo nestará.“⁹⁵ Jiná organizace působící přeshraničně v oblasti ochrany dětských práv uvádí, že si dokáže představit postupný přesun do Barmy, ale tak v horizontu příštích tří let. Obávají se však, že je k tomu snižující se podpora stávajících donorů bude nutit i v situaci, kdy to ještě není bezpečné. „Všichni chtějí financovat aktivity uvnitř Barmy již teď, je to velký tlak.“⁹⁶

Aktuální problematika repatriace barmských uprchlíků

Také v případě budoucí repatriace barmských uprchlíků existují velké obavy z mezinárodního tlaku, který podle mnohých může vyústit v nedobrovolnost celého procesu⁹⁷ Tomuto tématu se věnuje krátký dokumentární film z prosince 2012⁹⁸, který upozorňuje na praktiky UNHCR, které nejsou ani zdaleka v souladu se zásadami vlastnictví a participace. To bohužel vytváří další propast nedůvěry mezi místními organizacemi a mezinárodními organizacemi, donory a agenturami OSN: Mezinárodní nevládní organizace na thajské straně hranice se sice sdružují v kordinační síti CCSDPT a společně usilují o zlepšení vztahů s místními komunitními organizacemi, lepší komunikování skutečných potřeb donorům i agenturám OSN a propojení a koordinaci s organizacemi uvnitř Barmy, nicméně podle slov místního pracovníka NNO je pro ně stále těžké vytvořit prostředí autentického partnerství s místními organizacemi a jejich participace, protože stále pracují spíš programově „v jejich prospěch“ namísto aby pracovali „s nimi“⁹⁹ Jiný NNO pracovník shrnul pozici exilových organizací vůči mezinárodním organizacím následovně: „Komunitní organizace si drží odstup od nevládek (INGOs) , protože vědí, že mezinárodní organizace a UNHCR mají vlastní agendu, což je částečně

⁹⁵ z rozhovoru s představitelem karenské organizace sídlící v Thajsku, únor 2013

⁹⁶ z rozhovoru s představitelem karenské organizace sídlící v Thajsku, únor 2013 (CPPCR)

⁹⁷ Z diskuzes komunitními i organizacemi, proběhlé na koordinačním setkání v Mae Sariang , únor 2013

⁹⁸ Nothing about us without us – youtube link

⁹⁹ Rozhovorem s pracovníkem (MR) mezinárodní NNO v Mae Sot, únor 2013

pravda. Protože pokud chtějí mezinárodní organizace získat finance, musí taky odpovídat na požadavky donorů. Takže místní komunitní organizace si stěžují, že se jich nevládky stále ptají, chtějí informace, ale ony samy jim žádné informace neposkytují. Diví se, že nevládní organizace se jich ptají na to, co chtějí (jaké aktivity, programy) oni jim to řeknou, ale pak v praxi ty nevládky mnohdy dělají něco úplně jiného.“¹⁰⁰ Kritika exilových organizací působících v uprchlických komunitách směřuje především k UNHCR: „Nikdy jsem od UNHCR nedostali žádné relevantní informace,“ uvádí jeden ze zástupců karenské komunitní organizace na koordinačním setkání v únoru 2013 v Mae Sariang. UNHCR se v dané situaci snaží navrhnout založit systém sdílení informací mezi všemi zúčastněnými aktéry. Podle místních organizací však již sdílení v uprchlických táborech probíhá, jen není nijak systematizované. Je ovšem nerealistické očekávat, že by tyto citlivé informace uprchlíci chtěli sdílet s UNHCR. „Po desítky let se uprchlíkům jen poskytovaly služby a teď se najednou všichni začali snažit, aby se z nich stali naši partneři. Máme to tak ve strategiích, v projektových dokumentech. Jenže jak toho docílit? Například UNHCR nikdy neprojevila zásadní snahu budovat si u uprchlíků důvěru. UNHCR se tu chová jako nezávislá struktura, autonomní na jakémkoli místním systému, přináší zvenčí vlastní koncepty a myšlenky. Na druhé straně příkopu jsou komunitní organizace (CBOs) které jsou v podstatě ilegální skupiny, které ale skutečně reprezentují místní lidi. Podle vlastních slov se obávají, že v Barmě s nimi bude i v případě bezpečného návratu jednáno jako s občany druhé třídy a chtějí pro své komunity nejprve dostačující záruky. Pro nevládní organizace je to velký úkol, poskytnout těmto organizacím více prostoru a uznání.“¹⁰¹

3.4.3.2 Tlak na profesionalizaci činnosti

Velká většina místních organizací jsou relativně malé nevládní a komunitní organizace a svépomocné skupiny, které nemají silné organizační struktury a nemají kapacity na operování s velkými rozpočty a provádění velkých rozvojových programů, vytváření projektové dokumentace a systematického vedení účetnictví, tak aby to odpovídalo mezinárodním standardům. Pro mezinárodní organizace je relativně dražší podporovat projekty implementované skrze malé místní organizace, protože mají větší náklady s vlastním zajištěním potřebné administrativy, což je často spojené i s nutnou přítomností zástupce organizace v Barmě. Z tohoto důvodu je pro ně jednodušší financovat menší množství větších

¹⁰⁰ Rozhovorem s pracovníkem mezinárodní NNO v Mae Sot, únor 2013.

¹⁰¹ Rozhovor s pracovníkem mezinárodní NNO působícím v uprchlických táborech v Thajsku, únor 2013.

projektů, než větší množství malých projektů. Mnoho mezinárodních donorů také požaduje na organizacích oficiální vládní registraci a existenci bankovního účtu, což je v místních podmínkách pro řadu z nich stále velká překážka. Přílišná finanční podpora místních aktérů může být kontraproduktivní a může způsobit konflikty mezi jednotlivými místními organizacemi a sítěmi (Kramer 2011, s. 43). Konflikty mohou nastat také v případě jednotlivých pracovníků. Místní pracovníci zaměstnaní v mezinárodních organizacích jsou placeni mnohonásobně výše než zaměstnanci místních organizací, což dále rozděluje společnost, také to způsobuje vnímání místních organizací jako tréninkových hřišť pro práci v mezinárodních organizacích, což dále diskredituje jejich přínos komunitám a zároveň dochází k přebírání nejschopnějších zaměstnanců – odchodu nejschopnější jedinců do mezinárodních organizací, které je jsou schopné lépe zaplatit (expert A).

V současné době se často pod pojmem budování kapacit rozumí především rozvoj takových dovedností, které potřebují samotní donoři – psaní projektových návrhů, řízení projektového cyklu a finanční dokumentace a reportování zpět. tento tlak na profesionalizaci se zároveň snaží odstranit některé „neduhy“ místních organizací, jako je často závislost na jedné vůdčí osobnosti či silnější roli osobních vztahu před procedurami a interními předpisy (Local Resource Centre, 2012).

Otázkou je ale, zda je naše chápání transparentnosti a objektivitě vždy přínosem i pro místní společnost a naopak ji neubírají něco z její autenticity. Chceme totiž po komunitních organizacích, aby nám důvěřovali, protože máme transparentní organizační strukturu, ale oni nám chtějí důvěřovat, pokud prokážeme lidské kvality, uvěří, že jsme dobří lidé. Podle mého názoru je důležité přistoupit na myšlenku, že ne každá lokální iniciativa musí být nutně přetvořena v projekt se všemi projektovými návrhy a plány a externí finanční podporou. Mnoho z nich přeci původně začínalo jako skupinky dobrovolníků. Anthony Ware (2012, s. 325) uvádí, že ztráta autonomie občanské společnosti limituje její prostor pro experimentální učící proces a může místní organizace postupně oddělit od jejich základních komunit, cílových skupin, protože rozhodnutí se začínají dělat na vyšší úrovni. A tak se ze základní složky občanské společnosti stávají příjemci pomoci.

Na místní organizace je totiž kladen tlak spolupracovat s mezinárodními organizacemi, z důvodu nedostatečných kapacit, nedokončené registrace, aj., tato partnerství ale nejsou autentická, nevycházejí ze skutečných zájmů a ze shody, ale z externích tlaků na podobu procesů a financování (Ware, 2012, s. 325). Mnoho místních iniciativ tomuto tlaku podlehne a spolu s nimi se postupně mění i lidé a celé komunity, které svoji činností podporují.

3.4.4 Politizace občanské společnosti – změna struktur vzhledem k ostatním aktérům

V kontextu procesů demokratické transformace místní společnosti je také důležité si uvědomit, že neproporcionální podpora a z toho plynoucí posílení občanské společnosti může měnit její postavení vzhledem k dalším aktérům společensko-politických změn, např. k úřadům a politickým stranám.

Expert D uvádí, že idea spolupráce a podpory občanské společnosti především v oblasti demokratizace a lidských práv vychází z období před politickými reformami, kdy se to zdála být jediná cesta k podpoře demokracie. Dnes jsou zde však podle něj i jiné možnosti a proto nesouhlasí s podporou občanského sektoru se záměrem uskutečnit politickou změnu, protože to „*politizuje občanskou společnost, a mnohdy dost nešťastnými způsoby.*“ Organizace občanské společnosti v jihovýchodní Barmě podle něj pracují na jiné úrovni, dlouhodobě se zabývají tématy jako gender, mezigenerační vztahy, aj. S mezinárodní podporou ale dochází k přeorientování občanské společnosti na politickou dimenzi, a to může být pro aktéry, kteří pracují právě s tímto dlouhodobým „mentálním typem politiky,“ ohrožující.

3.4.4.1 Marginalizace jiných aktérů

Občanská společnost je z principu vymezena jako prostor mezi soukromou a politickou sférou, což z principu vylučuje politické strany. Nicméně je důležité si uvědomit, že v případě Barmy a Karenského státu, nové etnické politické strany, které se odhodlaly vstoupit do politiky ve volbách roku 2010, mají svůj původ právě v občanské společnosti. Jeden z oslovených expertů (D) tuto problematiku dále rozvíjí: „*Je snadné na ně teď zapomenout, ale byly to právě tyto politické strany, které na sebe vzaly obrovské riziko a udělaly krok k legitimizaci a vystoupily na veřejnost. V současné situaci však nedostávají takovou podporu, jakou by potřebovaly. Částečně kvůli tomu, že dle ústavy nemohou získávat finanční podporu ze zahraničí a zadruhé ani zahraniční donoři a mezinárodní organizace nechtějí přímo podporovat politické strany. Politické strany se teď právem cítí marginalizované a nedostatečně zahrnuté do politických procesů. Obecně nelze říci, jaký je charakter těchto nových politických stran. Některé mají velmi úzký kontakt na ozbrojené skupiny či na významné aktéry občanské společnosti, jiné méně, je obtížné to zobecňovat. Nicméně obecně se dá říci, že tito členové parlamentu vzešli z občanské společnosti, ale politicky aktivní období je od občanské společnosti oddělilo.*“¹⁰² Nicméně z rozhovorů se členy politických

¹⁰² Skype konverzace s jedním z předních analytiků a expertů na občanskou společnost a mírové procesy v etnických oblastech Barmy, 27.3. 2013.

stran jasně vyplývá, že svou roli a funkce nadále vnímají v intencích zájmů občanského sektoru. „*Je naše povinnost v parlamentu pozorovat, zda centrální vláda nejedná v rozporu se zákonem.*“¹⁰³ Vnímají se také jako reprezentanti své etnické komunity před centrální mocí a přímo zmiňují svou odpovědnost za to, že na politické úrovni budou diskutovány potřeby místních komunit a že budou zároveň monitorovat důvěryhodnost přicházejících nevládních organizací, reprezentovat zájmy místních komunit před centrální vládou, především v oblasti velkých rozvojových projektů, jakými jsou v Karenském státě přehrady a průmyslové zóny.“ Členové jiné strany, mi ve své kanceláři v Hp- an zase nadšeně vyprávěli o svých plánech na založení přidružené komunitní organizace, která bude poskytovat různé sociální služby.¹⁰⁴ Politické strany také implementují přímé rozvojové aktivity v komunitách, např. přispějí na školu, postaví most, aj., je důležité si ale uvědomit, že v těchto případech již mohou být zájmy částečně směřovány k získávání hlasů do příštích voleb. Politické strany vyjadřují vůli ke spolupráci s nevládními organizacemi, nabízejí zprostředkování jednání s relevantními autoritami atd., spolupráce s nimi však může organizace občanské společnosti diskreditovat v očích mezinárodních donorů.

3.5 Diskuze

V rámci provedného výzkumu jsem v první části stručně popsala charakteristiku občanské společnosti uvnitř Karenského státu i karenských exilových organizací a zároveň nastínila, jaké funkce tyto organizace plní s aktuální fází demokratické transformace. Ukázalo se, že karenská společnost reflektuje situaci historického vývoje, který je vlastní celé Barmě – jejím tradičním jádrem jsou aktéři napojení na křesťanské církve a buddhistické kláštery ale stále více se rozvíjejí i další organizace (vzdělávací, ženské sítě, aj.) Významnou roli zde však hraje specifická situace etnického konfliktu, podobně jako je tomu na území dalších šesti hlavních menšinových etnik. Jedinečnou charakteristikou je velmi silná exilová občanská společnost, mající zázemí za thajskou hranicí, kde také zastupuje hlasy statisíců karenských uprchlíků. Tyto organizace mají větší tradici a kapacity v oblasti ochrany lidských práv a advocacy a mnohdy se stále vnímají velmi opozičně vzhledem k barmské vládě. Organizace uvnitř Karenského státu se tradičně zaměřují spíše na poskytování pomoci a zlepšování kvalita života místních komunit na velmi lokální úrovni. V současnosti však dochází k větší koordinaci a propojování oblastí jejich činností.

¹⁰³ Ze skupinového rozhovoru s jednou z karenských politických stran, prosinec 2011.

¹⁰⁴ Z rozhovorů v březnu 2013.

V druhé části jsem popsala, jak může nevhodná forma podpory mezinárodních organizací vést k posílení místního konfliktu, nerovnému partnerství a v konečném důsledku i k narušení místních struktur občanské společnosti. Ukázalo se, že je mnohdy problematické nastavit partnerský vztah mezi mezinárodními a místními organizacemi tak, aby byl oboustraně prospěšný a aby se neodvíjel především od programových zájmů mezinárodních organizací a donorů. Problémovým faktorem může paradoxně být i velká finanční podpora. Pro vyvarování se možným negativním dopadům je dle výstupů výzkumu klíčové, aby mezinárodní organizace agentury pochopily a podporovaly stávající modely a nesnažili se přetvořit místní občanskou společnost podle svého západního rámce.

V rámci výzkumu tak byly úspěšně zodpovězeny obě základní výzkumné otázky, což mě vede k přesvědčení o vhodnosti zvolených metod. Jsem si vědoma toho, že ve formě výzkumu i prezentování výstupů se odráží struktura mého myšlení, které je povětšinou času mírně chaotické a přeskakuje od jednoho problému k druhému, kdykoli zaznamená zajímavou souvislost. Jsem si také vědoma spíše narativního charakteru této části a toho, že jsem se nesnažila výzkumná data zásadně operacionalizovat ani kvantifikovat. Troufám si ale tvrdit, že to bylo učiněno ne z nedostatku mých odborných kompetencí, ale na základě zralého uvážení, které se opírá o samotný záměr celé práce. Snažila jsem se totiž vyvarovat toho, aby práce u cílového obecnstva, kterým mohou být současní či budoucí realizátoři projektů, nevzbudila dojem, že podává komplexní přehled či detailní analýzu zkoumaného jevu. Uvědomuji totiž, že například fakt, že jsem se v druhé části výzkumu zaměřila na pojmenování negativních dopadů, by mohl vzbuzovat mylné závěry, že externí podpora místní občanské společnosti je od základů špatná, což rozhodně sdělením této práce být nemá. Snažila jsem se tím pouze nastínit některé limity a problémy těchto projektů a motivovat k důkladnějšímu prozkoumání, reflektování aktuálních výzkumů a konzultování projektových záměrů s experty na danou oblast.

4. Závěr

4.1 Propojení teorie a praxe

Ve své práci jsem představila roli občanské společnosti v období demokratické transformace a také možné dopady, jaké v této oblasti může mít na místní aktéry občanské společnosti podpora mezinárodních organizací. Ukázalo se, že možná rizika spočívají převážně v nadřazeném postavení mezinárodních aktérů tlaku jejich hodnot a pravidel, které mohou v důsledku vést až k proměně charakteru místní občanské společnosti a narušení místních struktur.¹⁰⁵ Prostřednictvím kvalitativního výzkumu, který kombinoval metody sekundární analýzy, pozorování, rozhovorů a expertního dotazníkového šetření jsem představila základní charakteristiky místních aktérů občanské společnosti vybraného území Karenského státu a jejich funkce v právě probíhajícím období demokratické transformace. Zároveň jsem také nastínila možné dopady přílivu mezinárodních organizací, které se angažují v této oblasti s cílem podpory demokracie v Barmě.

Propojením výstupů provedeného výzkumu s poznatky uvedené v teoretické části vyplývají následující závěry:

V první řadě výzkum jasně ukazuje, že navzdory teoretickým úvahám o nemožnosti existence občanské společnosti v autoritářském systému má dnes Barma, která byla ještě donedávna považována za jeden z nejreprezivnějších režimů světa, aktivní a rozmanitou občanskou společnost, která má základ již dávno před prvními volbami v roce 2010, a to i v případě oblasti Karenského státu, která byla navíc po více než šedesát let sužována ozbrojeným konfliktem.

Celý komplex aktérů karenské občanské společnosti dle mého pohledu nejvíce odpovídá Thompsonovu vymezení tohoto konceptu, jakožto souhrnu strategických skupin, které mají velmi různorodou agendu a častěji namísto spolupráce a koordinace ve společný obecný prospěch spíše soutěží o místo a vliv ve společnosti.¹⁰⁶ Velká většina místních aktérů by se dala označit jako etno-náboženské skupiny, což je z našeho západního pohledu poměrně

¹⁰⁵ Tyto negativní dopady ohrožující místní společnost, jsou identifikovány i v případě ostatních typů zahraniční pomoci. (Princová, 2012).

¹⁰⁶ Nedostatečně propojení místních skupin ve prospěch společných zájmů zmiňuje v rozhovorech většina jejich dotazovaných zástupců. O něčem svědčí také sarkastické interpretování zkratky KNU jako „Karen never united“, které je zde s oblibou používáno.

rizikový rys, který může vést k porušování principů demokratického nevládního sektoru.¹⁰⁷⁾ Jedna z významných osobností karenské občanské společnosti sama zmiňuje, že problémem je zde určitá omezenost perspektiv a spoléhání převážně na vnitřní vztahy a sítě než na propojování s vnějším světem.¹⁰⁸ Náboženské (faith-based) organizace jsou nicméně právě oním jádrem občanské společnosti v Barmě, která zde byla přítomna za jakýchkoli politicko-historických okolností. Etnické vymezení organizací jako karenské se primárně pojí se snahou o naplňování práv na etnické sebeurčení.¹⁰⁹ K určité separaci a konfrontačnímu nastavení exilové karenské společnosti však evidentně přispěla právě objemná zahraniční pomoc v průběhu devadesátých let minulého století. Karenskou kulturní identitu vymezující se vůči majoritní barmské kultuře však vytvořili již křesťanští misionáři ještě v koloniálním období. Soutěživost mezi místními aktéry je však v praxi posílena právě i působením mezinárodních organizací, které nabízejí možnosti zajímavé finanční podpory a zároveň neproporcionální výši platu svých místních zaměstnanců přispívají ke zvýšení nerovností ve společnosti.

V současném období demokratické transformace plní zkoumaní aktéři občanské společnosti vzhledem ke státu stále spíše *protektivní funkci*,¹¹⁰ nicméně rozhodnutí některých organizací pro státní registraci a koordinaci s vládními úřady směřuje k legitimizaci současného režimu. Stejně tak na ose funkcí *participační – integrační* se nachází více na straně participací, když po malých krůčcích začíná usilovat o zapojení občanů do správy veřejných záležitostí. S pomocí Thompsonových termínů můžeme říci, že se pohybujeme kdesi mezi transgresivní a symbiotickou občanskou společností, s tím, že exilové skupiny jsou u transgresivního pólu blíže než organizace působící uvnitř Karenského státu, neboť se stále často vnímají jako opoziční.

V praxi se také ověřuje teze, že občanská společnost může posílit společenské základy demokracie, i když se její aktivity zaměřují na rozvoj komunit a nemají žádné přímé spojení nebo zájem na politické demokracii sami o sobě. Malé humanitární a rozvojové projekty realizované přímo místními iniciativami vedou k budování společenského kapitálu. Zlepšení životních podmínek místních obyvatel má také potenciál snížit masivní odliv místních kapacit do sousedního Thajska. Vysoce participativní rozvoj, kdy komunity a místní organizace

¹⁰⁷ Např. otevřenost, nediskriminace, sekularita.

¹⁰⁸ V návaznosti na Putnamův koncept sociálního kapitálu.

¹⁰⁹ Ve výzkumu se ukazuje, že i samotné slovo karenský v názvu organizace je pro místní vládou překážkou oficiálnímu uznání těchto organizací.

¹¹⁰ Ve smyslu ochranného mechanismu proti rozpínivosti státní moci, osvobození se od nerovnosti, aj.

vlastní rozvojové procesy a sami vyžadují po místních autoritách odpovědnost za udržitelný rozvoj má navíc zcela přirozené vyústění v jejich aktivní občanství.

Klíčovým pojmem pro vztah mezi občanskou společností a demokracií je participace jednotlivých občanů¹¹¹, jejich autonomie, důvěra a politická gramotnost totiž přispívá prohlubování demokracie za její formální struktury. V případě místních aktérů občanské společnosti je však dosažení skutečné participace, která je spojena s rovným partnerským vztahem, pro mezinárodní organizace jednou z největších výzev. Se záměrem podpořit skrze občanskou společnost postupující demokratizaci země by měly mezinárodní organizace teoreticky usilovat o to, aby se cíle a praktiky jejich místních partnerů slučovaly se západním demokratickým konceptem. Požadavek na institucionalizaci a demokratické vnitřní procesy aktérů občanské společnosti¹¹² mnohdy vede k projektování našich západních kritérií a požadavků na společnost, které tento způsob organizování není vlastní. Podle názorů zapojených expertů často mezinárodní aktéři nejsou dostatečně informováni o místní realitě a souvislostech, potřebují strávit více času v terénu, aby mohli skutečně porozumět dynamice místních struktur a postupně budovat kvalitní vztahy.

Teoreticky jsou diskutovány dopady externí finanční podpory. Optimistické hlasy uvádějí, že s přílivem zahraničních financí mohou být nevládní organizace dostatečně zajištěné, že jsou schopny se svobodně rozhodovat, kterým klíčovým oblastem a činnostem se budou věnovat. Základním předpokladem toho by však bylo skutečně rovné partnerství. Zkušenosti z thajské strany hranice Karenského státu nám však bohužel naopak ukazují příklad, kdy jsou místní organizace vystaveny obrovskému tlaku, souvisejícímu se změnou priorit mezinárodních aktérů, který je postupně nutí přehodnocovat oblast svého působení.

V praxi se rovněž ukazuje, že s množstvím financí směřovaným do nevládních organizací skutečně dochází k profesionalizaci občanské společnosti, která sice vede k nastavení transparentnějších interních procesů, nicméně ji může ubírat na autenticitě a v důsledku ji i vzdalovat místním komunitám, které původně reprezentovala.

Velmi aktuální se v místním kontextu zdá být i poznatek, že programové posilování občanské společnosti má zásadní politické implikace. Dle jednoho z předních analytiků idea spolupráce a podpory občanské společnosti především v oblasti demokratizace a lidských práv vychází z období před politickými reformami, kdy se to zdála být jediná cesta k podpoře demokracie.

¹¹¹ (Diamond, 1999),(Mercer, 2002).

¹¹² (Diamond, 1999).

Dnes se ovšem postupně dopadem mezinárodních iniciativ občanská společnost výrazně politizuje, čímž dochází k zásadním změnám místních struktur. Jedním z příkladů jsou karenské politické strany, jejichž zástupci vzešly z místní občanské společnosti, a které mají teoreticky potenciál plnit funkci jakéhosi převodového mechanismu mezi občanskou společností a státem¹¹³, nicméně zaměření mezinárodních aktérů na podporu demokratizace skrz organizace občanské společnosti jejich roli značně marginalizuje.

4.2 Pohled autorky

Díky studiu a práci na této diplomové práci jsem měla možnost si uvědomit některé zásadní aspekty zahraniční spolupráce a práce v nevládním sektoru, které výrazně formují mé osobní postoje a profesní zaměření. Komplikovanost místní situace v Karenském státě mi pomohla k uvědomění, že nelze programově z vrchu správně nastavit projekty tak, aby jejich logická struktura automaticky vedla k rozvoji demokracie. Problém vidím v tom, že z našeho úhlu pohledu vidíme jako správné opřít se o jistoty instituce, přičemž místní realita po nás chce mít záruku v konkrétních vztazích a lidech. Základ vybudování důvěry, skutečného partnerství a participace však zdá se nespočívá v kritériích, strukturách a systému, jak bychom rádi, abychom mohli technicky minimalizovat všechna rizika nastavením interních procesů organizace, ale v osobnostních kvalitách každého zúčastněného jednotlivce. To, že člověk pracuje v neziskovém sektoru, ještě vůbec neznamená, že dělá něco dobrého pro občanskou společnost a že je sám aktivním občanem.

Pro dosažené skutečné participace místních komunit, potřebují dle mého názoru pracovníci mezinárodních organizací důkladně pochopit místní situaci, získat důvěru a postupně rozvíjet malé experimentální projekty, které jsou dostatečně svobodné a otevřené. Takové cesty rozvíjení společenského kapitálu však nesměřují k programovým demokratickým reformám a podpoře ekonomické prosperity, nýbrž spíše k dlouhodobému procesu rozvíjení dovedností, hodnot a postojů k přijetí zodpovědnosti za vytváření světa, kde mají všichni lidé možnost žít důstojný život. Na závěr tedy nabízím námět k zamyšlení, zda tato alternativní cesta vlastně neodpovídá spíše definici globálního rozvojového vzdělávání.

¹¹³Viz Müller, 2003.

Seznam zkratek

ADRA – Adventist Development and Relief Agency

AAPP – Assistance Association for Political Prisoners

ASEAN – Association of South East Asian Nations

ALTSEAN – Alternative Asean Network on Burma

CBO – Community-based organization

CCSDPT – Committee for Coordination of Services to Displaced Persons in Thailand

CSO – Civil Society Organization

EGG – Education Gathering Group

FBO – Faith-based organization

INGO – International non-governmental organization

KASS – Karen Adventist Social Services

KDN – Karen Development Network

KESAN – Karen Environmental and Social Action Network

KFCD – Karen Fellows for Community Development

KNU – Karen National Union

KRF – Karen Refugee Council

KSC – Karen Student Centre

LRC – Local Resource Centre

MoU – Memorandum of Understanding

NGO – Non-governmental organization

NNO – Nevládní nezisková organizace

OSN – Organizace spojených národů

OXFAM – Oxford Committee for Famine relief

TBC – The Border Consortium

TSS – Taungelay Social Services

UNHCR - United Nations High Commissioner for Refugee

Použitá literatura

ActionAid. (2011). *A Force for Change: Achievements of the Fellowship Programme in Myanmar*. Yangon.

Aung, Mai Ni Ni. (2006). *Creating Space in Myanmar/Burma*. In. Zarni, M. *Active Citizens Under Political Wrap*. (s.106-119) .Chiang Mai : Heinrich-Böll Foundation.

Back Pack Health Worker Team: Primary Health Care [online]. (2012) [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.backpackteam.org/>

Brendler-Lindqvist, M. (2007). *Receiving Aid or Promoting Democracy?* Stockholm : Stockholm University.

Burma Project. (2013). *Transnational Institute* [online]. [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.tni.org/work-area/burma-project>

Burma/Myanmar. (2012). *Development and Cooperation - EUROPAID* [online]. [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/where/asia/country-cooperation/myanmar/myanmar_en.htm

Callahan, M. (2007). *Political Authority in Burma's Ethnic minority states: Devolution, Occupation and Coexistence*. Policy Studies, 31. Washington D.C.: East-West Center.

Cheema, G. S. (2011). *Engaging Civil Society to Promote Democratic Local Governance: Emerging Trends and Policy Implications in Asia*. Visby: Swedish International Centre for Local Democracy.

Definice a principy. (2013). *Globální rozvojové vzdělávání* [online]. [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.globalnirozvojovevzdelavani.cz/co-je-grv/definice-a-principy.html>

Desaine, L. (2011). *The Politics of Silence: Myanmar NGO's Ethnic, Religious and Political Agenda*. Bangkok: IRASEC.

Diamond, L. (1999). *Developing Democracy: Toward Consolidation*. Baltimore : JHUP.

Directory of International Non-Governmental Organizations in Myanmar[online]. (2012). Yangon: Local Resource Centrum, [cit. 2013-04-15].

Directory of Local Non-Governmental Organizations in Myanmar [online]. (2012). Yangon: Local Resource Centrum, [cit. 2013-04-15].

Disman, M. (2002). *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha : Karolinum.

Eade, D. (2000). *Development, NGOs and Civil Society*. Londýn: Oxfam.

Geneva Call. (2011). *Humanitarian Impact of Landmines in Burma/Myanmar: Report prepared by Geneva Call with technical support from DCA Mine Action*. Ženeva.

- Hesse-Biber, S ,Nagy-Leavy, P.(2011). *The Practice of Qualitative Research*. USA : Sage.
- Horstmann, A. (2011). Ethical Dilemmas and Identifications of Faith-Based Humanitarian Organizations in the Karen Refugee Crisis. *Journal of Refugee Studies*. Oxford: University Press.
- Karen Women Organization* [online]. (2012). [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://karenwomen.org/>
- Karen Teacher Group* [online].(2013) [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://ktwg.org/>
- Kramer, T. (2011). *Civil Society gaining ground; Opportunities for change and development in Burma*. Amsterdam : Transnational Institute.
- Lintner, B. (2012). "Burma" or "Myanmar"?. *Barmské centrum Praha* [online]. [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.burma-center.org/en/publications/articles/item/104-burma-or-myanmar/>
- Local Resource Centre. (2012). *Bridging the Gap between donor community and local organizations in Myanmar*. Yangon.
- Local Resource Centre. (2012). *Leadership styles of CSOs in Myanmar*. Yangon. Dostupné z: <http://www.lrcmyanmar.org/>
- Mercer, C. (2002). NGOs, civil society and democratization: a critical review of the literature. *Progress in Development Studies*. roč. 2, č. 1, s. 5-22.
- Müller, K. (2003). Koncept občanské společnosti: pokus o komplementární přístup. Tocquevillovské dědictví a giddensovská perspektiva. *Sociologický časopis*. 39: 5, s. 607-624.
- Myanmar Information Management Unit* [online]. (2012) [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://www.themimu.info/>
- Myanmar Peace Support Initiative. (2012). *The Royal Norwegian Embassy in Bangkok* [online]. [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: http://www.emb-norway.or.th/News_and_events/MPSI/
- Myšlenková východiska oborů: Humanitární práce. In: *Katedra křesťanské sociální práce: Cyrilometodějská teologická fakulta UP* [online]. [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.cmtf.upol.cz/menu/struktura-cmtf/katedry/katedra-krestanske-socialni-prace/menu/studium/>
- Nyein, N. (2012). NGO Registration Law to be Drafted. *The Irrawaddy: Covering Burma and Southeast Asia*.. Dostupné z: <http://www.irrawaddy.org/archives/11784>
- Pearce, J. (2000). Development, NGOs, and Civil Society: the debate and its future. In? Eade, D. *Development, NGOs and Civil Society*. s.15 -43. Londýn: Oxfam.

Perinová, M. (2005). *Civil Society in Authoritarian Regime: The Analyses of China, Burma and Vietnam*. (Diplomová práce). Department of Social Science: Lund University.

Princová, K. (2011). *Pomoc lidem vzdáleným: Etická témata v zahraniční pomoci*. (disertační práce) Praha: Univerzita Karlova v Praze.

Program transformační spolupráce. (2010). *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/lidska_prava/transformacni_spoluprace_1/index.html

Putnam, R. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon and Schuster.

Research. (2012). *ALTSEAN-BURMA: Alternative Asean Network on Burma campaigns, advocacy and capacity-building for human rights* [online]. [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.altsean.org/Research.php>

Research/Advocacy/Campaign. (2012). *Karen Environmental and Social Action Network* [online]. [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://www.kesan.asia/index.php/research-advocacy-campaign>

Saha, S. R. (2011). *Working Through Ambiguity: International NGOs in Myanmar*. Harvard University: The Hauser Center for Nonprofit Organizations. Dostupné z: http://www.hks.harvard.edu/hauser/engage/humanitarianorganizations/research/documents/myanmar_report_final_version_2011_09_08.pdf

Shwee Yee, S. M. (2012). Govt relaxes NGO registration process. *Myanmar Times*. Dostupné z: <http://www.mmtimes.com/2012/news/623/news62305.html>

South, A. (2008). *Civil Society in Burma: The Development of Democracy amidst Conflict*. Washington : East-West Centre.

South, A. (2009). *Ethnic Politics in Burma: States of conflict*. 2. vyd. London: Routledge.

South, A. (2011). *Burma's longest war; Anatomy of the Karen conflict*. Amsterdam : Transnational Institute.

South, A (2013). On broadening participation in the peace process. *Myanmar Times*. (25.3. 2013). Yangon.

Steinberg, D.(1997). *A Void in Myanmar: Civil Society in Burma*. Amsterdam : Transnational Institute.

TBC's camp population figures. (2013). *The Border Consortium* [online]. [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: <http://theborderconsortium.org/camps/populations.htm>

Thompson, M. R. (2012). *Civil Society and Democracy*. Hongkong : City University of Hongkong.

Transnational Institute. (2012). Burma at crossroads: Maintaining the Momentum fro reform. In: *Burma Policy Briefing* [online]. 9. vyd. Amsterdam. [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.tni.org/sites/www.tni.org/files/download/bpb9.pdf>

Uslaner, E. M. (2003). 6 Trust and civic engagement in East and West. IN: Badescu,G. and Uslaner, E.M. eds. *Social capital and the transition to democracy*, 20, 81, (s. 81-94). London: Routledge.

Ware, A (2012). Context sensitivity by development INGOs in Myanmar. In. *Myanmar's Transition: Openings, Obstacles and Opportunities*, (s.323-347). Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.

Weng, L.(2012). CBOs Suffer Lack of Funds in Post-Election Burma. *Irrawaddy*. Dostupné z: <http://www.irrawaddy.org/archives/3245>

Whaites, A. (2000). Let's get civil society straight: NGOs, the state, and political theory. In: Eade,D. *Development, NGOs and Civil Society*. s.124 - 141. Londýn: Oxfam.

Woods, K., Kramer, T. (2013). *Developing Disparity: Regional Investment in Burma's Borderlands*. Amsterdam: Transnational Institute. Dostupné z: <http://www.tni.org/briefing/developing-disparity?context=70443>

Zarleen, A. (2012) The Dark Side of Government Reforms. *Silenced: Connected the World with the People of Burma..* Dostupné z: <http://www.thailandburmaborder.org/the-dark-side-of-government-reforms-3/#.UW3kO6K9kxA>

Seznam příloh

Příloha 1 : Příklad rozhovoru s pracovníkem mezinárodní organizace

Příloha 2: Expertní dotazník

Příloha 3: Příklad rozvojového projektu, který směřuje k posilování „vnitřní“ demokracie karenských komunit

Příloha 4: Mapa – uprchlické a IDP tábory

Příloha 1

Příklad rozhovoru s pracovníkem mezinárodní organizace, provedený 19. 12. 2011

In Karen state you are working without official MoU, but you told me before, that you believe, local government knows about you. Why do you think they let you do that?

Maybe ...they know that our organization works in different part of Myanmar. With government it's also every time about personal relationship. They let us be because maybe they have a good image on organization, but I don't think they know everything, they know we are there and working but not in every detail, so I think until you don't do politics and only community development they let you do.

But in Karen state, development is perceived as political, no?

What government understands as a development and what our organization was also doing many years is service providing – you build a bridge, water tank... so there is nothing political. What is UNHCR doing - just implementing some project, there is not so much community empowerment. If government would understand what is concept of development of some organization. I think then they would maybe even take much harsh measures, that's why maybe XXX – they don't want to have their name there, they know civil society empowerment is very critically viewed by government so they don't want to be mentioned, not to take the risk.

So do you think the government concept of development is very different from the NGO's one?

Yeah, government development concept is like to build a road, bridge, maybe hospital and then there are some big projects like damms bridges – anything like this is considered development. That's why government decided to build the industrial zone near Hpa-an. That's their concept of development but of course they don't have the concept like other civil societies. NGO develop the grassroot level.

What about government development strategy- do they discuss it with NGOs?

Governmental strategy is not transparent, is minimal. I think. But also NGO – it is job in the desert – when you look at the gap, what can NGOs do, they cannot do much. When you look at the vast space, you can build a water tank here and here but when you look at the area how many communities, how many villages shall they enter. It is impossible with the budget – NGO don't have and government also.

Is the biggest problem that government is not providing the social services?

Government is not providing what they should do, they spent much more money on other things than health and education. But in other terms - NGO work in project terms. Project is for three years and then it's over. Therefore is needed to make some measures to make communities sustainable. But I dunno, I'm a bit critical if that can work. You need an institution for long term to guarantee sustainability and there you have to meet the government somehow. Even if the central government or other people are still skeptical about working with NGOs and CBOs and they have a different goal, maybe they even don't want development, but they are so many government workers who would like to see their area developed. So I think, for the future it's absolutely necessary the NGO's coordinate, work together with government.

Can NGOs be some help for institution building?

Can be... NGO could also provide some training for institutions, government, if they are allowed to participate.

Which local authorities are you personally coming in contact as foreigner – what is your role as an expat?

It is possible but as we don't have MoU you cannot meet anybody. Only village leader if you go to the village, otherwise there is no contact, non-government authorities are easy to meet. We also talk to armed group – you just have to be careful because government doesn't like that if you are foreigner and talk to the armed groups, they don't like it.

What is their role, of the armed group in community development?

As a NGO you have to reflect- are you neutral, is your approach not causing any harm or you aligned too much. You have to have healthy working relationship, healthy distance. That, I think, is a problem with a local NGO workers - they would speak not on the same level with the armed groups, they would be subordinate a little bit. Then it will be problem when they'll for example see child soldiers in the area where they are implementing some livelihood projects or water sanitations and at the same time there is lots of child soldiers running around I doubt that many NGO workers - local - would address that directly. Maybe they can say this is not our business and armed groups wouldn't be so happy if they would be approached... so It's like a hierarchy, you know, they will not dare to talk about it.

What about getting trust of the communities? How is it for you to work on Karen projects?

Karen people trust people from beginning and then you have to prove it. And I have already studied the situation for many years and it took time to make the contacts, also on the other side. But of course that my wife is Karen and her family is involved, it gives me much more trust than to other foreigners.

Do you think that the other local authorities are open for other foreign NGOs without this contacts?

Yeah I think XXX did – they just came and they had money, worked through UNHCR.

But I think if you look at us I believe it's much more deeper, also in future – because we have already the community here, because of our church. Our church is working here over hundreds of years.. and they have clinics in Karen state long before any NGO even touched. So even when NGO stop the project and move on, our church and community is here. Even when the projects are over, that's an advantage against other NGOs.

So is this also an advantage of access? You can always say that you go there for religious purposes?

Yes.

Don't you feel some tension between actual community needs and what international donors are willing to provide? Are you really planning the project according to the needs of communities? Or according to the strategic plan of your donor?

No, in Karen state it's more on the needs... but maybe other areas... But if I think if a donor would come and we don't agree we don't do it. We are not there just to implement some donor's wishes, which are not realistic or not even according to the needs of the people.

So do you have some long time strategy or do you do needs assessment before each project?

Yeah, maybe before it was like this, but now we have time to really develop strategy for Southeast Myanmar - that means also for Karen state. But that includes also working very much closely together with church because church has much more access to the conflict affected communities. From my perspective it is totally different to other states or other projects in Myanmar..If I go to Dry Zone there is totally hundred percent almost Buddhist population, Bamar so our church is absolutely not present there. So we are just working there as an NGO

and you have relation with government there, because you have MoU. But the relation in Karen state is much more deeper. Because of the ties, religious ties. And ethnic ties even. Because our workers are mostly 90% in Karen state are Karen. So the relationship between the project staff and communities is much more deeper.

So do you think you actually need MoU for Karen state when you already have such a open space for working low profile?

I think in future for development you need it. Now you just distribute something you give some input but, if you want to talk about development like building health clinic or do something big and visible, then you need it. You need to have some government permission.

So you think it would bring positive impact? If you would get it now, wouldn't it tight you up?

No, According MoU we do what government wants us to do. In the area, but beyond that, you can have other projects which you don't really communicate to the government.

And what do you think of the big development projects – they are different point of views if this might be positive...

I'm little bit critical. Maybe I would be proved wrong but I also share the monk's view. Honestly, maybe some people in Naipidaw, maybe some old generals sit together and said, Ok we want to - you know this is the way how they see peace - maybe they think this economic zone will be part of the peace process in the post-conflict development so the people maybe will get job. And then they just built industrial zone, without making feasibility study or looking at the economic market, or infrastructure. Just when they plan it, it has to be carried out. and that's what we are seeing now, and what monks said. The businessmen they just want to pleased government so they say yes, we will do this there and they buy land and later they just sale pieces of it to other people for making income so I don't know, I don't know ... I doubt a little bit a success of this, it's not coming from grassroots its top down. And I think we can see in Myanmar in different places that have been done and it doesn't work, so let's see. And again what the politicians there said it's also interesting, they think that the wages will be so low that the Karen people who go work to Thailand will be not attracted to work there but others from the Dry Zone from Delta will come. And in that that is maybe just speculation but this is also maybe where the Karen people see stability to diversify the population of Karen state. To bring more non Karen people...and of course Karen, who are very nationalistic, are very concerned about that.

Do you think that the new Karen parties can somehow change this approach?

It will take time, not yet, I mean there is some positive sign – if MP can just stand up in front of the parliament and address this issues, like this industrial Zone, it's development but how much impact does it have? Now you can read the newspaper – it's very open in criticizing something - but is it really changing something? You know that is the other question. But I agree with XXX - the driving factor in Southeast Myanmar will not be civil society and it won't also be conflict, the conflict will scale down. It will be globalization and economic activities. And there civil society needs to find its role in order to protect people. And this situation I think you can see all over Asia, same in Indonesia, in Malaysia, and even these countries are looking for other space to make their development, because they are criticized by their own civil societies, of course they will search for countries like Myanmar, where civil society is not so developed so they can make their huge development projects. Civil society here is need to be developed especially in ethnic minorities, very much networking, common ground.

Could you name the main challenges what you see while implementing development projects in Karen State?

Government restrictions, conflict, and also funding – you know funding for projects, these... and of course challenge is the capacity building for the people – that people are empowered is real challenge – how do you empower people? But they are two main thing - it's all together but there is no peace yet in Karen state, there is still conflict and there is so many actors, you cannot just address one government, you have to address so many groups, and they have all different views.

Thank you

Příloha 2

Expertní dotazník

Title of theses: Development of Civil Society in Karen State, role of International NGOs

Principal Investigator: Marketa Lancova

Master Program: International Social Work and Humanitarian Assistance,
Palacky University, Olomouc, Czech republic,

marketa.lancova@email.cz

Advisor: Dr. Kvetoslava Princova

Palacky University, Olomouc, Czech republic

princovk@cmtf.upol.cz

1. **Purpose of the Study:** The purpose of this research study is to explore how international NGOs can influence the Civil society in Karen state and its functions in the process of democratization.
2. **Procedures to be followed:** You will be asked to write your opinions on following 7 questions, the scope of your response is of your own will.
3. **Statement of Confidentiality:** Your participation in this research is confidential. The data will be stored and secured in a password protected file. In the event of a publication or presentation resulting from the research, no personally identifiable information will be shared.
4. **Voluntary Participation:** Your decision to contribute to this research is voluntary. You do not have to reply any question you do not want to. You can also decide to provide your opinion only to some of the questions.

Thank you very much for your cooperation!

Please indicate following features of yours:

Working for local NGO – Y/N

Working for INGO – Y/N

Independent researcher Y/N

Other ...

QUESTIONS:

Initial remark: In this study (and following questions), there are various types of actors considered as Civil Society actor/ Civil Society organisations (CSOs) of Karen state – mainly – local registered NGOs, CBOs, faith- based CBOs, exile groups, crossborder groups. Please, indicate, if it is compliant with your understanding of what Civil Society in Karen state is:

YES

NO

comment:

1) Would you say that all these actors generally call for nation-wide democratic governance or is actually the ethnicity their main concern? Is there a way for Karen civil society actors increase trust and build social capital rather than to strengthen the “ethnic interests”?

2) Should INGOs apply some criteria on local CSOs that they want to support in order to enhance democracy?

Would some of the following be particularly important? **Please, rate on scale 0 (not relevant) - 5 (crucial)!** Could some of them be problematic in local Karen context?

If the CSO :

- *has political agenda* 0-1-2-3-4-5
- *is based on open membership* 0-1-2-3-4-5
- *is mainly operated by local Karens staff* 0-1-2-3-4-5
- *is internally democratic/not dependent on one leader* 0-1-2-3-4-5
- *has no significant connection to government/non-state actors* 0-1-2-3-4-5
- *other:...*

3) There are several „democratization“ functions of Civil Society listed below. Can external financial (INGO) support of Karen Civil Society actors have some negative consequences on their pro-democratic functions? **Please, rate on scale 0 (no danger, rather positive impact) – 5 (INGOs involvement can seriously harm this function)**

- *to deepen possibilities for political participation* 0-1-2-3-4-5
- *to represent marginalized communities* 0-1-2-3-4-5
- *to check state power/ “watchdog”* 0-1-2-3-4-5
- *to foster an inclusive and democratizing development process* 0-1-2-3-4-5
- *to support electoral process* 0-1-2-3-4-5
- *to communicate the concerns of the communities with politicians, leaders* 0-1-2-3-4-5
- *to provide aid and support mechanisms for access to justice* 0-1-2-3-4-5
- *to support the independance of judicatory* 0-1-2-3-4-5
- *to hold local officials accountable to improve access to services* 0-1-2-3-4-5
- *to build the capacity of political actors (political parties, non- state actors, government,..)* 0-1-2-3-4-5
- *to support the peace-building process* 0-1-2-3-4-5

Comment:

4) As International NGOs are building their programs to support Civil society actors in Karen state, do they actually represent „transnational“ civil society with democratic

Příloha 3

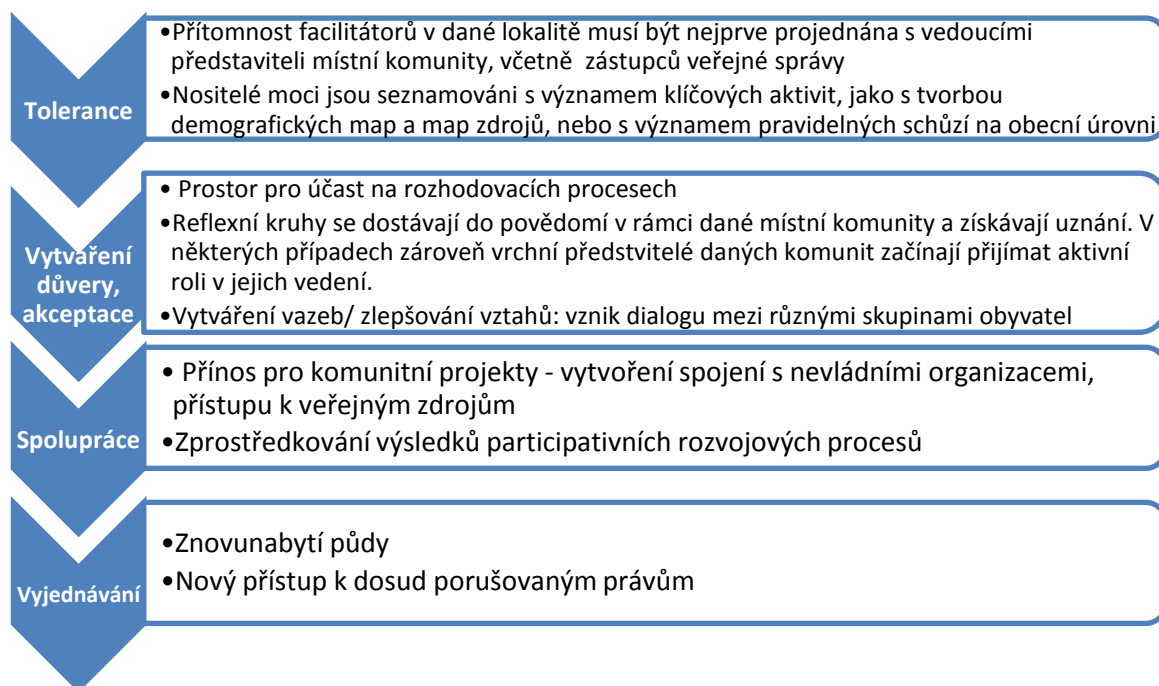
Příklad rozvojového projektu, který směřuje k posilování „vnitřní“ demokracie karenských komunit

Projekt byl realizován v letech 2010 – 2011 na území Karenského státu organizací ADRA ve spolupráci s organizací ActionAid díky podpoře z prostředků Ministerstva zahraničních věcí ČR v rámci Programu transformační spolupráce.

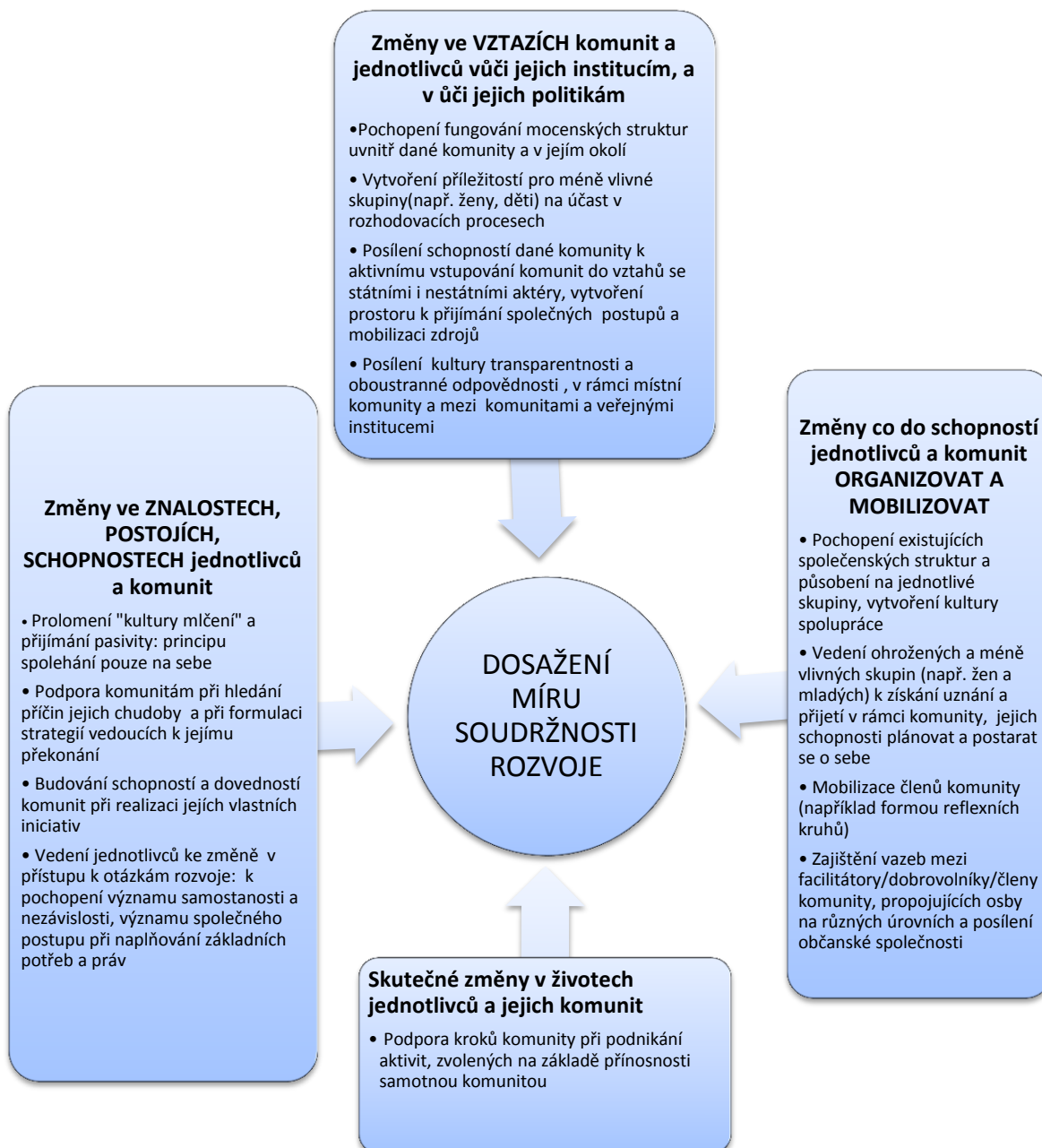
Fellowship Program

Fellowship program je metodou práce s komunitami, jejichž mobilizací je dosahováno sociální koheze, míru a rozvoje. Klíčovým prvkem programu jsou facilitátoři (fellows) a dobrovolníci. Ti se stávají mladými lídry – aktivizátory a činiteli změn ve svých komunitách. Snaží se zvyšovat kapacity svých komunit, aby se aktivně zasazovali za naplňování svých práv a spolupracovali s ostatními klíčovými stakeholdery. Základním předpokladem je to, že před vstupem facilitátorů komunity zpravidla nekontaktovaly vládní představitele (např. žádostmi o podporu, naplňování lidských práv či se stížnostmi na jejich porušování), případně s tím váhaly, nebo se obávaly možných následků. Zkušenosti z mnoha již realizovaných fellowship programů ukazují, že facilitátoři a dobrovolníci dokáží efektivně propojit komunity s místními autoritami. Mobilizují členy komunit a podpoří je v asertivitě a dovednostech potřebných ke kolektivnímu zapojení a zasazování se o naplňování svých práv.

1. Spolupráce s institucemi

2. Model sociální změny

3. Struktura projektu

I. Projektový tým vybere mladé zájemce o práci s místní komunitou

II. První kolo tréninku: 6 týdnů

facilitační dovednosti, komunitní rozvoj, lidská práva

III. Práce v komunitách - 2 měsíce; participační metody práce s komunitou - mobilizace, analýza zranitelnosti, potřeb atd.

VI. Druhé kolo tréninku: 4 týdny; pokročilé metody, sdílení...

V. Dlouhodobé působení v komunitách (minimálně 1,5 roku)

Facilitace a implementace rozvojových procesů - setkávání reflexních kruhů a svépomocných skupin; mobilizace a uschopnění k naplňování základních lidských práv

Aktivizace místní mládeže - dobrovolníci

Fellows (facilitátoři) a dobrovolníci se setkávají, sdílejí zkušenosti, formují sítě, komunitní organizace

Komunity, dobrovolníci a komunitní organizace vyjednávají s místními autoritami o přístupu ke zdrojům, zasazují se o naplňování svých práv - posílení a aktivizace občanské společnosti

Zdroj: Projektová dokumentace

Příloha 4:

**Mapa – uprchlické
a IDP tábory**

Zdroj: TBC, 2012

